Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-hээ гарана | № 203 (16426) | 1983 оной сентябриин 3, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

НАМАРАЙ ХАЛУУН АЖАЛ ЭХИЛБЭ

хүтэлбэрилгэ, хиналта тогтоожо шададаг газарта ажалай туйлагдаха зэргэтэй.

Байгша ондо тракторна бригада болон звенонуудай олонхинь хамтын подрядай гуримда орожо, эсэстээ туйлаhан үрэ дүнгүүдээрээ ажалай түлөөнь абахаар хүдэлнэ. Тэдэнэр даалгагдаhан тарялан дээрэхи бүхы хүдэлмэриие — тарая хадалга, хуряаха, hолоомо суглуулха, үтэгжүүлгэ оруулха, намарай паар хахалха, элдэб түхеэрэлгэнүүдые hайнаар хүдэлгэжэ үрэhэнэй таряае сэбэрлэхэ, хатааха, hайн шанартайгаар хадагалха гэхэ мэтэ өөhэдынгөө хүсөөр бэелүүлхэ болоно.

Энэ жэлдэ Мухар-Шэбэрэй районой комбайнернууд, тракторист-машинистнууд, автомашинын жолоошод дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абаа. Тэдэнэр бүхы ургасаяа эгээл богони болзорто, hайн шанартайгаар хадажа, хуряажа, гүрэндөө 260 мянган центнерhээ бага бэшэ тарая худалдаха, энээнтэй хамта ерэхэ жэлдэ хүсэд хүрэхэ үрэhэ хааха, тарая сэбэрлэлгын, хатаалгын комплекс болон бусад машинануудые түхэреэн суудхэдэ hаадгүйгөөр хүдэлгэжэ, гүрэндэ, худалдаха, үрэhэндэ хааха орооhые эрхим шанартайгаар бэлдэхэ зорилго табина. Энээнтэй хамта таряалангай hолоомые саг соонь суглуулжа hурилхэ, тэрэ газартань минеральна үтэгжүүлгэ оруулаад, hайнаар хахалха байна.

Түсхайлбал «Искра» колхозой механизаторнууд (түрүүлэгшэнь Социалис Ажалай Герой Е. В. Иванов) бүхы ургасаяа таатай hайн болзорто, гээлтэгүйгөөр хуряажа абаад, гүрэндэ 18 мянган центнер түсэбэй оронд 30 мянган центнер тарая худалдаха юм. Эдэ үдэрнүүдтэ ажахыда тарая хадалга үргэнөөр ябуулагдана. Ургасые хуу амяарлан халаха. хуряахадал орооhон ехэ абтаха гэжэ эндэхи механизаторнууд, агрономууд тоолоно.

Бэшүүрэй районой XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Е. З. Утенков) гүрэндэ 15 мянган центнер тарая худалдаха түсэбтэй hаа, тэрэнээ 40 мянган центнертэ хүргэхэ гэжэ шиидээ.

Эдэ дээрэ дурсагдаhан ажахынуудай механизаторнуудай жэшээ болон дүй дүршэлhөө харахада, таряалан дээрээ тоогуудтахи хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэжэ, жатка, комбайн, автомашина болон трактор бүхэниие бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ шадаа hаа, бүхы таряае хаhа саг соонь hайн шанартайгаар хуряаха, гүрэндэ тарая худалдаха, намарай паар хахалха, үрэhэ хүрэнгэ бэлдэхэ түсэбые эрхимээр дүүргэхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии. Энэ жэлдэ бүхы комбайнуудай хүдэлмэриие хоёр халаанда эмхидхэхэ, комбайнуудhаа тарая зөөдэг автомашинын жолоошод, трактористнуудые комбайнернуудтал али hүниин 2—3 час болотор хүдэлгэхэ хэрэгтэй.

Зарим ажахынуудта комбайн бүхэндэ хуряаха нилээд ехэ газарай хүртэжэ байбашье, тэдэнэр агрегадуудаа хоёр халаанда хүдэлгэхөөр кадрнуудые оложо табинагүй. Хуряалгын агрегат бүхэндэ комбайнерой хажууда туhалагшые заатагүй, табижа, тэдэниие хоёр халаанда хүдэлгэхэ, тарая хадалга дээрэ жатка бүхэнөөр халаан соо 35—40 гектарhаа бага бэшэ, баал суглуулжа сохилго, комбайнаар сэхэ хуряалгада агрегат бүхэнөөр —20—25 гектар бүтээсэ туйлаха шухала. Хуряалгын агрегат бүхэндэ 18—20 часhаа бага бэшэ саг соо хүдэлгэгдэхэ зэргэтэй. Тиихын тула комбайнуудта үдэшын тула hагалшадынь хүдэлөөд, hүниндөө комбайнер өөрөө ажаллаха ушартай.

Энэ жэлдэ сентябрьда хура бороогой эхээр орохоор хүлеэгдэжэ байхада, мүн олонхи ажахынуудта хара таряаниие болон бусад ургамалнуудай үндэрөөр ургаад абаха байха, тэрэниие хуряаха ажал хүнгэн бэшэ байхань элитэ. Тиимэhээ комбайнернууд бүри мүнөөнhөө ажалаа шадамараар, hүбэлгын бэрхээр эмхидхэжэ, үндэрөөр ургаhан таряае заахашье тээнгүйгөөр абаха онол арганууды хэрэглэхэ болоно. Илангаяа комбайн, автомашина болон тарая зөөдэг тэргэнүүдые hайнаар шэгэлхэ, нүхэ hүбэнүүдыень бүтүүлхэ хэрэгтэй. Автомашинануудай дутамаг дээрэhээнь бригада бүхэндэ тарая зөөхын тула автотракторна тэргэнүүдые хэрэглэжэ, хуряалгын агрегадуудай hаадгүйгөөр хүдэлхэ арга олгохо шухала.

Мүнөө зарим ажахынуудта олохон комбайн, жатканууд болон бусад техникын үшөө заhабарилагдажа бэлэн болгогдоогүй. тэдэнэй нүхэ hүбые шэгэлхэ, бүтүүлхэ хүдэлмэриин хэгдээгүй байhаниие хараада абажа, бүхы районуудай, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энээн тушаа ойрын үдэрнүүдтэ бүхы шухала хэмжээ абаха зэргэтэй.

Бригада, звено бүхэндэ хүдэлмэриин түсэб, хуряалгын агрегадуудай ябаха маршрут, ямар полиин ургасые хэзээ, яажа хуряахаб, поли бүхэндэ хэды шэнээн загуунуудые татахаб, агрегадуудые али зүг руунь ябуулжа, таряае хэды шэнээн доогуур хадахаб гэжэ урид тодорхойлхо болоно. Энээнэйл ашаар бүхы машинанууд бүтээсэ ехэтэйгэйгээр хүдэлгэгдэхэ бшуу. Ямар полиин ургаса, таряае үрэhэндэ хааахаб, ямарыень гүрэндэ худалдаха, малай тэжээл болгохоб гэжэ баhал тодорхойлхо ушартай. Агрегадуудые заахашье hаатуулхагүйн тула хуряалгын отряд, звено болон комбайнуудта дохёо үгэхэ түхеэрэлгэнүүдые hүниндөө хүдэлхэдэнь хэрэгтэй гэрэл тодхохо шухала. Хүнүүдэй бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлhэнэйнь түлөө ажалай нэмэлтэ түлөөhэнэй, шангай гуримуудые үргэнөөр хэрэглэхэ болоно.

Хүдэлжэ байhан машинануудта техническэ харууhа хэхэ тухай үшөө дахин бодомжолхо, отряд, звено бүхэндэ мастер-заhабарилагшадые, АТУ-А-1 түхэлэй агрегадтай нүүдэл мастерскойнуудые бүридхэхэ хэрэгтэй.

Хээрэ хүдэлжэ байгшадые халуун эдеэгээр хангаха тушаа партийна, профсоюзай, комсомолой организацинууд онсо анхаралаа хандуулха байна. Үдэрэй эдеэ хоол барилгын үедэшье агрегадууд байлгагдаха ёhогүй.

Мүнөө жэлэй тарая хуряалта бүхы таряашад, механизаторнуудай мэргэжэл шадабариие элирүүлхэ ёhотойл шалгалта болоно. Комбайнернууд, тракористнууд, автомашинын жолоошод, мэргэжэлтэд бүхы ургасаяа саг соонь, гээлтэгүйгөөр хуряажа шадаха гэжэ гүйсэд найдагдана. Республика дотор 550 мянган тонноhоо бага бэшэ тарян абтаха, 165 мянган тонно орооhон үрэhэндэ хаагдаха, гүрэндэ тарая худалдаха түсэб нилээд түргөөр дүүргэгдэхэ, нийтын адууhа малда 180—190 мянган тонно талаан зүйл тэhалагдаха зэргэтэй. Сагай уларилай орёо бэрхэтэй байгаашье hаань, ургаса хуряалгые агротехническэ эрхим болзор соо дүүргэхэ, бүхыдэнь 175 мянган гаhаа бага бэшэ гектарта намарай паар хахалжа, ерэхэ жэлдэ hайн ургаса абаха найдамтай үндэhэ hуури табиха арга боломжо манай таряашадта бии.

Эдэ үдэрнүүдтэ хүдөөгэй ажахынуудай адууhа малда тэжээл хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлдэлгэ тула баhал эршэмтэйгээр ажаллаха байна. Ойрын үдэрнүүдтэ үбhэ хуряалгые дүүргэхэ талаар бүхы хэмжээ абаха саг ерээ. Бүхыдэнь 960 мянган тонно силос, 495 мянган тонноhоо бага бэшэ хээрын болон таримал ногооной үбhэ, 211 мянган тонно сенаж, 43.8 мянган тонно витаминтай ногооной гурил гэхэ мэтэ тэжээл бэлдхэгдэхээр хараалагдана. Мүнөөдэрэй байдалаар Зэдын, Яруунын, Загарайн, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Баргажанай, Баунтын районуудай ажахынуудта тэжээл бэлэдхэлгэ хангалтагүй муугаар ябуулагдана. Республикын колхоз, совхозууд өөhэдынгөө доторой бүхы арга боломжонуудые гүйсэд хэрэглэжэ, нийтынгээ адууhа малда шэмэтэй hайн, элдэб янзын тэжээл хүсэд хүрэхөөр бэлэдхэхэ ёhотой, аргатайшье.

Һайн шанартай силос дарахын тула түрүү технологи хэрэглэжэ, шэмэтэ тэжээлые нүхэндэ хэхын урда ногооень бага хатаагаад, hүүрээ гээд гү, али hолоомо болон бусад зүйлнүүдые холилсожо, тон нягтаар дараха, траншей бүхэниие шадаал hаа, түргэнөөр дүүргэжэ хушаха хэрэгтэй. Силосэй ногоондо карбамид болон азот элдэбтэй мүн микробиологическа зүйлнүүдтэй бодосуудые хэрэглэгдэhэн hолоомо холилсоходо таатай. Мүнөө сенаж болон витаминитай ногооной гурил, гранулированна тэжээл, витаминтай үбhэ бэлэдхэхэ хүдэлмэриие эрид түргэдхэхэ байна.

Үбhэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ элсүүлэгдэhэн хүдэлмэришэдые гар хажуур, бүлюу, тармуур аса гэхэ мэтээр хүсэд хангажа, тэдэнэй хүсөөр эндэ тэндэ үлэhэн ногоое хуу сабшажа, хуряажа абаха шухала.

Ургаса хуряалга, тэжээл бэлэдхэлгэ дээрэ хүдэлжэ байhан бүхы механизаторнууд хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрhэн мүрысөөс толгойлхо, тэндэ ажалай түрүү онол аргануудые нэбтэрүүлхэ, ажалай эршые улам шангадхаха гээшэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй, тэндэхи партийна, профсоюзай, комсомолой организацинуудай гол уялга болоно. Гектаршье газарай, ой модон, бургааhан соогуурхи зааханшье газарай ногоон сабшагдангүй үлэхэ ёhогүй. Хүдөө ажахын продуктнуудые худалдаха жэлэй түсэб уялгануудые дүүргэхэ зорилго урдамнай байна. Шадаал hаа ехэ орооhо тарая, элбэг дэлбэг үбhэ тэжээлэй нөөсые бэлэдхэжэ абахын тула колхоз, совхоз бүхэн бүхы хүсэеэ элсүүлэг лэ!

Б. НИКОЛАЕВ,
КПСС-эй Буряадай обкомой хүдөө ажахын таhагые даагша.

гэжэл шудалха юм.

Багшанарай кадрнуудые бэлдэлгые hайжаруулха тухай асуудалай табигдаhан КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй эрилтэнүүдые хараада абажа, энэ шухала шэнэ зүйл бии болгогдоно. Энээнтэй хамта педагогико, психологи, гэр бүлын байдалай этикэ, комсомолой ба пионерэй эмхиин түүхэ гэhэн дисциплинэнүүд үргэнөөр заагдаха болохо, hуралсалай болзор 4 жэлhээ 5 жэл хүрэтэр утадхагдаха байна.

Шэнэ шэглэлэй мэргэжэлтэдые бэлдэлгэ hургуулинуудые ба утадхагдаhан үдэртэй бүлэгүүдые түгэс шадабаритай мэргэжэлтэдээр хангаха арга олгохо юм. Энэ табан жэлдэ комплексно hургалгын ба хүмүүжүүлгын энэ түрүү арга нэгэдэхи класснаа 8-дахи класс хүрэтэр hурагшадай хахад хубида нэбтэрүүлэгдэхээр хараалагдана. Удаадахи табан жэлдэ энэ тоо 70 процент хүрэтэр ургаха юм.

ДЕПУТАДУУДАЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

КАРАГАНДА. Борлын шулуун нүүрhэнэй уурхайн шахтернуудай гэр бүлынхидтэ хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэд туhаламжа үзүүлнэ. Тэдэнэр предприяти дээрэ эд бараанай захил абадаг болоо юм. Һунгагшадай депутадуудтай уулзаха үедэ хэлэгдэhэн нэгэ дурадхал дүүргэгдээ гээшэ.

Холын Борлы гэжэ hуурин тосхондо Карагандагай областной Соведэй депутадуудай нүүдэл бригаданууд ходо ошодог болонхой. Ажалшадай гэр байрын ба соёлой ажаhуудалай эрхэ байдалые hайжаруулгатай холбоотой олохон асуудалнууд hуурин дээрээ шиидхэгдэнэ. Нютагай эмхи зургаануудай түлөөлэгшэдhөө бүридэhэн штаб хүдэлнэ.

(ТАСС).

ТАРЯА ХУРЯАЛГА 83

Баргажанай районой Бодоной совхоздо силос дараха хүдэлмэри түгэсхэгдэжэ байна. Эндэхи Һүбэ гэжэ газарта колхозой механизаторнууд Виктор Пилипенко, Николай Жданов, Константин Сергеев, Николай Кашапов гэгшэд силос даралга дээрэ хүдэлхэдөө, түсэбтэ даабарияа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Силос хурязгдана. 2. Совхозой эрхим жолоошон Гарма Батуев.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЕШМЭЭН ХУРЯАНА

Энэ табан жэлэйнгээ, мүн байгша онойнгоо түсэбые сүм дүүргэхэ гэhэн зорилго хараалhан Яруунын районой Нарhатын совхозой механизаторнууд хабартаа «тамми» гэжэ сортын ешмээн 200 гектарта тариhан юм. Мүнөө энэ ургасые зургаан агрегат сабшажа, баал болгон унагаагаа. Эндэ комбайнернууд Василий Байбородин, Еши-Нима Намсараев, Анатолий Ружанский гэгшэд ажаллахадаа эрхим дүнгүүдые туйлаhан байна.

Д. НИКОЛАЕВ.

БААЛ БОЛГОГДОН ЗУРЫНА

Байгша ондо Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой механизаторнуудай тариhан орооhото ургамалнууд үндэрөөршье, үдхэнөөршье урганхай. Эдэ үдэрнүүдтэ тус ажахыда тарая хуряаха хүдэлмэри эхилжэ, таряалангай поли дээрэ комбайнуудай, автомашинануудай хүнхинөөн таhалдахала болибо.

Колхозой механизаторнууд, комбайнернууд ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрhөө хоорондоо мүрысэн ажаллана. Ажалай шанга тэмсэлдэ ороhон дүршэлтэй комбайнернууд Анатолий Балданов, Цырен-Даши Табутаров, Владимир Лумбунов, Лхамажаб Бадматаров, Улаан-Үдын промышленна предприятиhаа хамhалсахаар ерэhэн Георгий Агеев, Григорий Трифонов гэгшэд үдэр бүри нормоёо холо үлүүлнэ. Эдэнэр мүнөө Чанданай, Хурэлдэйн полидо шэниисэ, обёос сабшажа, баал болгон унагаана. Һүүлэй дүнгөөр комбайнернууд 200 гаран гектарай шэниисэ, 150 гектарай обёос унагаажа үрдеэд байнхай.

Ажахын тракторно-таряан ажалай гурбан бригадада ажалынь хамтын подрядай гуримаар эмхидхэгдэнхэй. Тиимэhээ комбайнернууд түрүүшын үдэрhөө ажалдаа үндэр бүтээсэ туйлана гээшэ.

Энэ колхоздо орооhо хадагалха складууд, тарая хатааха агрегадууд, орооhо сэбэрлэжэ илгаха машинанууд hайнаар заhабарилагдажа бэлэн болгогдонхой юм.

Д. ГАРМАЕВ.

ХОРИ (телефоноор абтаба). Дээдэ-Тайлсын совхозой механизаторнууд район дотороо хамагhаа түрүүлэн тарая хуряалгын хүдэлмэриие эхилбэ. Тус ажахын комбайнернууд хамтадаа 2569 гектарай орооhото ургамалнуудые хадаха, сохихо ёhотой юм.

—Таряамнай энэ жэлдэ муу бэшээр ургаа. Гектар бүриhөө дунда зэргээр адаг 10 центнер орооhон абтаха байха,—гэжэ совхозой ахамад агроном, тарая хуряалгын комплексые хүтэлбэрилэгшэ В. П. Галичкин хөөрэнэ.

Мүнөө ЖВН-6 түхэлэй жаткануудые шагтагалhан найман комбайн тарая хадан, баалнууд болгон унагаана. Эндэ ажахын эрхим комбайнер, үнгэрэгшэ жэлэй тарая

ХАДАЛАНДАА ГАРАБА

хуряалгын хүдэлмэриин дүнгөөр «Районой чемпион» гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн Ф. И. Стрежнов, Н. В. Филиппов, А. В. Филиппов, В. Яковлев болон бусад ажаллана.

Тарая хуряалгын комплекс хоёр отрядhаа бүридэнэ. Тэрэнэй нэгыень баян дүй дүршэлтэй механизатор коммунист А. В. Кучумов, нүгөөдыень Н. Д. Найданов хүтэлбэрилнэ.

Тарая хуряалгын хүдэлмэриин урда тээ совхозой механизаторнуудай зүблөөн болоо hэн. Тэндэ хабаадагшад энэ халуун хаhын үедэ эмхидхэгдэхэ социалис мүрысөөнэй гуримтай танилсаhан, тэрэниинень hайшааhан байна. Тиихэ зуураа ургаса хуряалгые эмхитэйгээр ябуулха, hайн шанартайгаар хүдэлмэрилжэ, богони болзор соо дүүргэхэбди гэhэн социалис уялга нэгэн дуугаар батала абаа. Тэрэ уялгын ёhоор үдэр бүхэндэ 286 гектарай ургаса хададаха, мүн тэды шэнээн баал суглуулагдажа сохигдохо байна.

Орооhоной буулгагдаха, сэбэрлэгдэхэ, хатаагдаха тоогууд бэлэн болгогдонхой.

Тарая хуряалгын хүдэлмэриин ябаса үдэр бүри согсологдожо, олоной анхаралда соносхогдожо байха хэмжээн хараалагданхай.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ШЭНЭ УРГАСЫН ОРООҺОН БУУГАА

Үнгэрhэн арба гаран хоногто наран hайса шаража, хада, гүбөөнүүдэй үбэр талын таряае гансата шарлуулан, орооhонойнь эдеэшэлгые түргэдхөө.

Мүнөө Харацайн совхозой нэгэдэхи, хоёрдохи, отделенинүүдэй механизаторнууд таряагаа хадажа, хуряажа эхилhээр хэды хонобо. Жэшээлхэдэ, ажахын нэгэдэхи отделенидэ залуу комбайнёрнууд Валерий Очиров, Хэшэгтэ Очиров ЖВН-6 жаткатай комбайнаар хадаhан обёосой таряанай баалнуудые нүгөөдэ хоёр комбайнернууд В. Клабузов, В. Крамер гэгшэдынь суглуулан сохино. Тэдэнэр комбайн бүхэнэйнгөө бункерhаа үдэрэй 150 центнер орооhо гарганад. Ондоогоор хэлэбэл, гектар бүхэнhөө дунда зэргээр 15 центнер обёос сохигдоно гээшэ.

Тэрэшэлэн хоёрдохи отделенидэ үнинэй комбайнер, нёдондо ургаса хуряалгаар районой чемпион байhан В. П. Ваганов хажуудаа залуу механизатор С. Жаркойтой баhал обёос сабшажа байнхай.

Хура бороогүй сэлмэг үдэрнүүдэй тогтоод байhанда hамбаашалжа, ехэнхи таряагаа хадажа, хуряажа үрдихэ гэжэ эрмэлзэн эндэхид комбайнуудаа хоёр халаанда хүдэлгэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой тоог дээрэ шэнэ ургасын орооhон буулгагдажа эхилээ. Тэрэниие түргэн сэбэрлээд, хатаагаад, гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктда тушааха хүдэлмэри захалба.

Захааминай район.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

ҮҮСХЭЛ ДЭМЖЭГДЭНЭ

Мүнөө жэлдэ Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхозой механизаторнуудай оролдолгоор таряанай баян ургаса ургуулагдаа. Нэгэ жэгдээр алтаржа эхилээд, хүндэ томо хоолосуудаа даажа ядан намилзажа байhан Хонхолын полинуудые харахада, эндэхи таряашадай ажал хэрэг хүн бүхэнэй зосоо омогорхол түрүүлнэ.

Һаяхан ажахын бүхы механизаторнууд сугларжа, энэ жэлэйнгээ тарая хуряалгые шанартайгаар, богонихон болзор соо үнгэргэхэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэд. Энэ колхоздо хамта дээрээ таба мянга гаран гектар газарта хуряалга хэгдэхэ юм. Ажахын ахамад агроном И. М. Козлов бүхы дүрбэн тракторно-полеводческо бригадануудай коллективүүдэй урда байhан зорилго тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ. Удаань бригаднирнууд Николай Леонович Митрофанов, Георгий Кузьмич Тихонов, механизаторнууд коммунистнууд Иван Ильич Герасимов, Савелий Павлович Оловянников болон бусадай тарая хуряалгаяа ажалай 20 үдэрэй туршада үнгэргэжэ, колхозоороо 90 мянган центнерhээ доошо бэшэ тарая хуряажа абаха, тэрээнhээ гүрэндөө 32 мянгыень худалдажа, хоёр жэлэй түсэб дүүргэхэ гэhэн дурадхал оруулаад, иимэ үүсхэлтэйгээр районой бүхы механизаторнуудта хандаха гэhэн уряаень суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар батална. Гадна колхозой механизаторнууд ноябриин нэгэн болотор 16 мянган центнер эрхим шанартай үрэhэ хааха, сентябриин 15 болотор 1500 гектарта намарай паар хахалха, 60 мянган центнерhээ доошо бэшэ hолоомо суглуулжа абаха гэжэ шиидээ. Һолоомо суглуулхадаа хуушаржа хаядаhанда гараhан комбайнуудые хэрэглэхэ зорилготой.

Тарая хуряалгын үедэ комбайнернуудай, машинын жолоошодой дунда дэлгэрhэн социалис мүрысөөнэй дүн табан хоног бүхэндэ согсологдожо байха юм. Түрүүшүүлэй хүндэдэ колхозой түб hууринда Алдар Солын туг үргэгдэхэ, дамжуулгын улаан вымпел болон мүнгэн шангууд барюулагдаха юм.

«Искра» колхозой механизаторнуудай үүсхэлые Мухар-Шэбэрэй райком, ажалшадай депутадуудай районой гүйсэдхэхэ комитет hайшаагаа.

Манай корр.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ НАРИЖУУЛАН

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ нүхэр К. У. Черненко элидхэл хэхэдээ «Манай үзэл суртали хүдэлмэриин бүхы байгуулалта хадаа һайнаар тааралдуулагдаһан оркестр шэнгеэр хүдэлхэ ёһотой. Тэндэ арга зэбсэг бүхэниинь өөрын хоолойтой, өөрын хүгжэм гүйсэдхэдэг байха, харин абяануудайнь тааралдалга дирижерой бэлигтэ шадабаряар түйлагдадаг байха зэргэтэй» гэжэ хэлээ һэн. Тус тобшолол манай партийна организациин ажабайдалда сэхэ хабаатай. Юундэб гэхэдэ, Санага тосхондо олон ондоо органуудта мэдэлтэй 13 эмхи зургаанууд, промышленна үйлэдбэриин багахан бүлэгүүд оршодог юм. Коллектив бүхэн үзэл сурталай ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха өөһэдын түсэбтэй. Зүгөөр түсэбүүдэй хэр бэелүүлэгдэжэ, залуушуулай хэр зэргээр хүмүүжүүлэгдэжэ, энэ хэрэгэй үйлэдбэриин байдалда, Эдеэ хоолой программые бэелүүлгэдэ ямараар нүлөөлжэ байһые хэншье хинадаггүй байгаа.

Ажалшадай дунда ябуулагдаха үзэл сурталай хүдэлмэриин түсэб дунда һургуулиһаа гадна, соёлой байшангай, ухибүүдэй спортын ба хүгжэмэй һургуулинуудай коллективүүд, совхозой комсомолой организаци табидаг, партбюродо баталуулдаг юм. Мүн соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй хүдэлмэриин график тэндэ харагдадаг байна. Гэбэшье тэдэнэр адлирхуу байдаг. Тиихэ мүртөө олонхинь саарһан дээрээ үлэшэдэг гээшэ. Мүнөө болотор партбюро тэрэнииие хүтэлбэрилхэ, хэрэгтэй сагтань эдэбхитэдтэ туһаламжа үзүүлхэ арга боломжогүй һэн. Иигээд ерэхэдээ манай партийна организаци тосхондохи үзэл сурталай, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ ёһотой дирижерынь боложо шадаагүй байгаа гэжэ тэмдэглэмээр.

Тиихэ зуураа нютагай олониитын дунда ябуулагдадаг хүдэлмэри унтаран замхашоо гэжэ хэлэхээр бэшэ. Жэл бүхэндэ дунда һургуули дүүргэһэн 40—50 залуушуул совхозой үйлэдбэри дээрэ хүдэлхөөр ерэнэ. Арадай «Санага» гэжэ дуу болон хатарай ансамбль (хүтэлбэрилэгшэнь Б. Л. Ринчинов) республика дотороо мэдээжэ болонхой. Энэ бүлэг һайн дуранай 60 гаран артисттай. Ансамблиин фольклорно бүлэг нёдондо Чехословакида үнгэргэгдэһэн уласхоорондын харалгада хабаадалсаа. Совхозой залуушуул соёлой байшангай дэргэдэхи спортын зал соо бүхэ барилдаанай, хүндэ атлетикын, волейболой болон бага техникын секцинүүдтэ бэеэ һорино, бусад ажахынуудай спортсменүүдтэй мүрысэнэ.

Нютагай хүгжэмэй һургуулида ухибүүд, эдиршүүл чанза, лимбэ, фортепиано, баян дээрэ наадажа һурадаг юм. Илангаяа эдэбхитэйгээр буряад угай лимбээр хүгжэмдэгшэд республикын уран һайханай харалгануудта хабаадалсана. Энэ бүлэгые Буряадай АССР-эй һургуулинуудай габьяата багша Монгол Шагдурович Дымпилов шадамараар хүтэлбэрилнэ, һурагшадаа хүгжэмэй һайхан орон руу дабшуулна. Мүн Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Викулий Шагдурович Хадаев залуу һиилүүршэдые, мүнгэшэ дархашуулые һургажа, Санагын суута уран гартанай уг залгамжалагшадые олошоруулдаг байна.

Бусадшье коллективүүдтэ ябуулагдадаг ниитын хүдэлмэриие жэшээлэн дурдамаар. Зүгөөр эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд наринжуулагданги нэгэн ниитэ гуримтай бэшэ. Тиимэһээ ниитэ-политическэ, хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие имагтал хамтынгаа хүсөөр һайжаруулха зорилго табигдана. Бидэ мүнөө һара бүхэнэй 2-ой үдэр партбюрогой дэргэдэ үзэл сурталай планерко үнгэргэдэг болообди.

Түрүүшын иимэ зүблөөндэ эмхи зургаануудай политинформаторнууд, соёлой байшангай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь хабаадалсаа. Тэндэ соёлшодой болон комсомолой комитедэй хүдэлмэриин түсэб харагдаа һэн. Политинформаторнуудтай хөөрэлдэжэ, тэдэнэй ажал ябуулгаар, ерэхэ һарада хэхэ хүдэлмэреэрнь һонирхогдоо.

Ажалша коллективүүдэй дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэриие гүнзэгы удхатайгаар, добтолхы шэнжэтэйгээр ябуулхын тула коллектив бүхэнэй өөһэдынь арга боломжые дүүрэнээр хэрэглэхэ саг ерээ. Нэгэ янзын, адлирхуу удхатай хэмжээ ябуулгануудые дабтан үнгэргэдэг ушарые усадхаха шухала. КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр урдаа табигдаһан зорилгонуудаа бэелүүлхэ хэрэгтэмнай эмхидхэжэ эхилһэн үзэл сурталай планерко саашадаа нарижуулан хубилгагдажа, аша туһа асарха зэргэтэй. Ерэхэ сентябрь һараһаа тэрэнэй зүблөөндэ тосхоной бүхы эмхи зургаануудай, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд партийна эхин организациин секратарьтаяа хамта хабаадалсадаг болохонь. Эндэ үзэл сурталай хүдэлмэриин нэгэдэмэл хамтын түсэб абтаха, зарим пропагандист, политинформатор болон лекторнүүдэй тоосоон зүбшэн хэлсэгдэжэ, хүн зонтой уулзаха графигынь баталагдаха юм.

Хамтын түсэб абалга хадаа добтолхы удхатай хүдэлмэриин эхин гэжэ һайн мэдэрнэбди. Хараалһанаа саг болзортонь эмхидхэн бэелүүлгэ, дүүргэлтын хиналта урдандаа һула һэн. Мүнөө соёлой болон бусад хүдэлмэрилэгшэдэй түсэбэй дүүргэлтэ неделидээ гурба дахин шалгагдадаг болоо. Тиин саг сагтаа социалис мүрысөөнэй дүнгүүд, «дайшалхы» болон «сахилгаан» хуудаһанууд олоной һонорто тунхаглагдана, тэжээл бэлэдхэгшэдтэй хөөрэлдөө, уулзалга үнгэргэгдэнэ.

Совхозой залуушуулай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ нютагай дунда һургуулиин коллектив һулаар хабаадалсана. Дүшэ гаран багшанарай оройдоол дүрбэниинь лектор, зургааниинь — агитатор юм. Мүн ухибүүдэй хүгжэмэй ба спортын һургуулинуудай коллективүүд өөһэдынгөө арга боломжоор тосхоной ажалшадай, илангаяа залуушуулай дунда ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулнагүй. Дурасхаалта һайндэрнүүдые үнгэргэлгэдэ тэдэнэр бага зэргэ хабаадалсаа болодог. Энэ хадаа дунда һургуулиин партийна эхин организациин (секретарь Б. Б. Бахутов), совхозой партбюрогой хүдэлмэриин ехэ дутагдал болоно.

Совхозой комсомолой организаци (секретарь Любовь Аюшеева) 200 гэшүүдтэй. Тэрэнэй комитедтэ залуу гурбан коммунист һунгагданхай. Тосхоной залуушуулай сүлөөтэй сагые аша үрэтэйгөөр үнгэргэхэ, физкультура болон спортоор тэдэниие һонирхуулха хэрэгтэ дутуу дунданууд олон бии байһаар. Һайндэрэй болоходо, концерт, долоон хоног соо нэгэ дахин танца эмхидхэгдэһэн нэрэтэй болодог. Харин ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын бусад хэмжээ ябуулганууд мартагдашана. Энэ шалтагаанһаа залуушуулай дундаһаа ажалай журам, ажаһуудалай гурим хазагайруулга олоор үзэгдэдэг болоо.

Энэ жэлэй май һара соо «Совхозой комсомолой организациие партбюрогой зүгһөө хүтэлбэрилгые һайжаруулха тухай асуудалаар партийна суглаан боложо, тодорхой тогтоол баталагдаа һэн. Тэрэнэй үндэһөөр спортын юрын талмайханууд түхеэрэгдэхэ, «комсомолой прожекторэй» хүдэлмэри һэргээгдэхэ, уран һайханай хүдэлмэридэ, спортдо залуушуулые олоор хабаадуулха зэргэтэйбди.

Илангаяа комсомол-залуушуулай коллективүүдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэмжээ ябуулганууд тодорхойлогдоо. Мүнөө үедэ тэрэнэй үндэһөөр тэжээл бэлэдхэдэг комсомол-залуушуулай звенонуудай хоорондо нүхэр ёһоной мүрысөөн эршэдэнэ. Эндэ залуу коммунист Баатар Бандеевэй хүтэлбэрилдэг коллектив түрүүлһээр. Андага гэжэ нютагта хүдэлмэрилдэг 14 залуушуулһаа бүридэһэн тус звеногой гэшүүн бүхэн дунда зэргээр 145 центнер үбһэ абаад байна. Тэдэнэр һаяын үдэрнүүдтэ эндэхи 140 гектар сабшалан дээрэ ажалаа түгэсхөөд, олон жэлэй таримал ногоое хуряахаяа нүүжэ ошоо. Мүн ВЛКСМ-эй XIX съездын делегат Жаргал Норбоев, Саян Бадмаев, Олег Батуев болон бусадай хүтэлбэрилдэг звенонуудай залуу үбһэшэдэй урагшатай ажалые тэмдэглэхэ шухала.

Байгша ондо ниитынгээ адууһа малда үбһэ тэжээл бардам хүрэхөөр бэлэдхэхэ халуун хаһын үедэ үзэл сурталай хүдэлмэриие таһалгаряагүйгөөр ябуулха түсэб бии. Тиин олон янзын онол арга хэрэглэгдэнэ, тааруу зохид хэмжээнүүд абтана. Патрбюрогой гэшүүд даалгагдаһан үбһэшэдтэеэ үдэр бүхэндэ гэхээр уулзадаг, үбһэ хуряалгын хүдэлмэриин дүнгүүдые, һүүлшын һонинууд тухай хөөрэдэг, харуулан ойлгуулха материалнуудые олоной анхаралда табидаг. Энэ кампаниин үедэ нютагай радио-дамжуулгые түрүүшынхиеэ үргэнөөр хэрэглэдэг болообди. Арадай «Санага» ансамбль үбһэшэдтэ айлшална.

Мүнөө үедэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябана. Һүүлэй хэдэн хоногто наратай сэлмэг үдэрнүүд тогтожо, үбһэшэд урматайгаар, эршэтэйгээр ажаллажа байна. Байгша ондо ажахымнай 64 мянган центнер үбһэ сабшаха, 4020 тонно силос дараха, 150 тонно витаминтай ногооной гурил татаха даабаритай.

Энэ талаар арга боломжошье бии. Тэжээл бэлэдхэгшэдэй ажал, ажаһуудал хангалга энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ һайнаар эмхидхэгдээ. Мүн сабшалангай ногооной ургаса 1,5—2 дахин дээгүүр.

Манай совхозойхид 1983 оной түрүүшын хахад жэлдэ мал ажалай продуктнуудые гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргээ. Бүхы жэлэй түсэбтэ даабариин үлүүлэгдэхэнь бата.

«Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, ехэ юумэн хэгдэнхэй. Зүгөөр хэгдэмээр, хэгдэхэ ёһотой юумэнүүд хуу хэгдээдүй гэжэ онсолоо» гэжэ Ю. В. Андропов КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленум дээрэ үгэ хэлэхэдээ заагаа һэн. Эдэ үгэнүүд манай ажахын коммунист бүхэниие, бүхы ажалшадые урагшань уряална.

В. БАНДЕЕВ,
Санагын совхозой партбюрогой секретарь.

Захааминай район.

Ажалай журам шангадхаха

ЗЭРГЭ ХЭРЭГЛЭХЭ

Улаан-Үдын авиазаводой барилга-хабсаралгын управлениин профкомой түрүүлэгшэ М. Б. Лаевскитай манай штатнабэшэ корреспондент С. Заяшников хөөрэлдэжэ, хэдэн асуудалда харюусахыень гуйһан байна.

Манай хөөрэлдөөн

Асуудал: Байгша оной июнь һарада болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленум манай ороной саашанхи хүгжэлтые эрид түргэдхэхын тула асари ехэ хэмжээнүүдые хараалаад, нэн түрүүн ажалай журамда анхарал хандуулаа гэжэ мэдэнэбди. Михаил Борисович, энэ талаар танай барилга-хабсаралгын управленидэ хэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухайда зарим тэды тогтыт?

Харюу: Ажалай журам шангадхалга анхандаашье гол асуудалнуудаймнай нэгэн байһан гээшэ ааб даа. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленумэй үйлэдбэриин алибаа журамые шангадхаха тушаа хэмжээнүүдые хараалхаһаа уламжалан, хүмүүжүүлхы хүдэлмэриин үүргэ улам дээшэлээ һэн. Пленумэй шиидхэбэринүүд дээрэһээ үндэһэлэн, предприятиингаа коллективтэ ажалай эрхим һайн журам байгуулха зорилготойгоор шэнэ хэмжээнүүдые хараалан бэелүүлһэн байнабди. Тиигэжэ урмашуулгын, хэһээлтын зарим хэмжээнүүд журамаа һайжаруулха хэрэгтэмнай горитойхон түлхисэ болоо юм. Гэбэшье, ниитын ба ажалай журам һайжаруулхын түлөө хүдэлмэридөө ганса урмашуулгаар хүхиргэжэ, хэһээлгын хэмжээнүүдээр айлгажа байха бэшэ, харин тэдэнээ нэн түрүүн хүмүүжүүлхые оролдохо ёһотойбди. Энэ талаар предприятиимнай партийна болон комсомолой организацинуудай, мүн профкомой урда тон харюусалгатай зорилгонууд табигданхай.

Асуудал: Хүмүүжүүлгын хүдэлмэри яажа эрхилжэ байһан тухайгаа тодорхойгоор хөөрэжэ үгыт?

Харюу: Хүнэй бүхы ажал ябуулга хүмүүжүүлгэһээ эшэ үндэһэтэй гээшэ ааб даа. Бага балшар наһанһаа гэр бүлэдөө, удаань дунда һургуулида, һүүлээрнь ямар нэгэн тусхай һуралсалай газарта мэргэжэл шудалхадаа, хүн болбосорол олоно, юрэнхы хүмүүжэлтэй болоно бшуу. Манай обществын гэшүүн бүхэн тогтонижоһон үзэл бодолтой, өөрын онсо хараа шэглэлтэй, совет үндэһэн Хуулиин бүхы эрилтэнүүдтэ гүйсэд харюусама дүрбэн тэгшэ байха ёһотойнь арсашагүй. Ямаршье ажалша коллективые абажа харахада, гол түлэб тиимэл хүнүүдһээ бүридэһэн байдаг. Гэбэшье журам эбдэгшэд бии. Тон үсөөншье һаа, бүхы коллективые гэдэргэнь татадаг тэдэ зон харюусалгаяа мэдэрэн хүдэлдэггүй, ажалай саг лэ үнгэргэбэл, хамаагүй гээд ябажа байдаг. Хаанаһаа иимэ хүнүүд бии болоноб? Али багаһаа тэдэнэй зан, һэшхэл, бодол хазагайраа гү? Эдэ асуудалнуудай гаража ерэхэнь хуулита. Теэд шалтагааниинь олон байха. Харин бүхы шалтагаануудыень хамтадхабал, манай өөһэдымнай доторой хүмүүжүүлгэһээ бүхы юумэн дулдыдана гэһэн тобшолол хэмээр болохо.

Тиимэһээ бүхы хүмүүжүүлгынгээ хүдэлмэриие хүнэй һэшхэл тэбшэмээр ябуулхые оролдонобди. Партийна, профсоюзай болон комсомолой суглаа, лекци, нүхэр ёһоной хөөрэлдөө үнгэргэхэдөө, түрүүшүүлэй үльгэр жэшээтэ ажалтай танилсуулхадаа, мүн бусадшье хэмжээ ябуулгануудаа бэелүүлхэдээ, тон нарин нягтаар тэдээндээ ханданабди. Нүхэдэйнгөө захяа заабари, һануулга гэхэ гү, али хүнэй һэшхэл дээрэһээ үндэһэлэгдэһэн хэмжээнүүдые абахадамнай, журам эбдэгшэдтэ нүлөөлжэ туһалаагүй һаань, хэһээлгын хэмжээнүүдые хэрэглэнэбди. Имэл даа.

Асуудал: Хүн нэрээ алдатараа харгыһаа хадууряан зон хуулиин ёһоор хэһээгдэдэг. Харин ямар нэгэн шалтагаанаар ажалайнгаа журам эбдэһэн хүдэлмэришэниие гансата «нэхыгээ хэдэржэ», нэгэндээ нэтэрһэн хүн гэхэ арга үгы бэшэ гү?

Харюу: Үгы ааб даа. Түрүүшээр һануулга абаад, хүсэд заһаржа шадаагүй һаань, тэрээндэ али болохоор туһалхые оролдодогбди. Харин тэрэнэй хэдэн удаа журам хазагайруулаа һаа, хэһээлтэ хэрэглэхэ баатай болонобди. Эндэ һануулга, зэмэлэлгэ, гэр байра абалгын ээлжээе хойшолуулга, бага түлөөһэтэй хүдэлмэридэ оруулалга гэхэ мэт...

БУЛТАНАЙ ОРОЛДОЛГООР

МАЛ АЖАЛ — онсо тухала һалбари

Сэлэнгын районой Тельманэй нэрэмжэтэ совхозой һаалишад урма зоригтойгоор ажаллажа, жэлэй эхинһээ һайн үрэ дүнгүүдые түйлажа ябана. Центральна фермын коллектив энэ хэрэгтэ өөрынгөө хубитые горитойгоор оруулжа байна. Тус фермэдэ һаалишад 322 үнеэ һаана. Тэдэнэр зуһаландаа гарахадаа хоёр ондоо газарта байрладаг юм. Арбанниинь Харшын Харганаа гэжэ газарта зөөнхэй, бэшэниинь Шэнэ-Замда байрладаг.

Харшын Харганаада олон жэлэй бэлшээри байгуулагдажа, 18 загуун болгогдон хорёологдонхой. Эндэ үнинэй луговодууд Гомбо-Доржо Банзаровай, Цырен Очировай оролдолгоор энэ жэлдэ һайн ургаса ургуулагданхай. Тиимэһээ үхэршэд Данзан Санжиев, тэрэнэй хүбүүн Владимир гэгшэд үнеэдээ нэгэ загуунда гурбан үдэрэй туршада бэлшээгээд лэ һэлгэжэ байдаг. Сүлөө болоһон загуундань ногооной түргөөр һэргэхын түлөө тэдэнэр оролдолго гаргахаһаа гадна хашаа хүрсэень заһажа байдаг заншалтай. Үхэршэд малаа түхэреэн сүүдхэдэ бэлшээнэ.

Жэлэй эхинһээ энэ фермын коллектив үнеэн бүриһөө 1319 килограмм һү һаагаа. Июль һарада 628 центнер һү һааха түсэбтэй байһан һаа, 896 центнер һаажа, түсэбөө 141 процент дүүргээ. Түрүү һаалишан Октябриин Революциин орденой кавалер, КПСС-эй гэшүүн Лидия Нимаевна Бадмаева үнеэн бүриһөө 2122 килограмм һү һаагаа. Тус фермэдэ залуушуул олон. Жаргалантын дунда һургуули дүүргээд, гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байһан Дулма Будаева Шэнэ-Замда ахалагша һаалишанаар томилогдонхой. Тэрэ июль һарынгаа түсэбые 180 процент дүүргээ. Мүн Жаргалантын һургуули дүүргэһэн Нина Жамбалова, Вика Бадмаева, Эржэнэ Ухинова гэгшэд ажалдаа үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлжэ, энэ жэлэй долоон һарын дүнгөөр үнеэн бүриһөө 1450—1550 килограмм һү һаагаа юм. Институтда һурахаяа ошоһон Эржэнэ Вика хоёрые халажа, энэ жэлдэ дунда һургуули дүүргэһэн Саяна Будаева, Рая Цыбикова, Светлана Жамнинова, Тамара Шарапова гэгшэд амжалтатайгаар хүдэлжэ байнад. Мүн тэдэнэртэй сугтаа һураһан Аюуна Аюшеева, Женя Цыбденова, Надя Доржиева гэгшэд тугалнуудые харууһална.

Фермын коллективэй түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ малай тэжээл бүйлүүлагшад Иван Бадмаев, Сергей Раднаев гэгшэд хубитаяа оруулаа.

Тус комплексдо байрладаг малые шэмэтэ тэжээлээр гүйсэд хангахын тула хажуудань хоёр мянган тонно сенаж дарагдаад үшөө хоёр мянган тонно силос бэлэдхэхэ зорилготойгоор тусхай звено хүдэлжэ байна. Эндэ совхозой түрүү механизаторнуудай нэгэн Дабаа-Нима Бамбаров үдэр бүхэндэ 250—300 тонно силос дарана.

Тиин тус фермын амжалтатайгаар хүдэлхын үндэһэ һуури табигдажа байнхай.

— «Мүнөө жэлдэ манай фермын һаалишад хоёр һараар уридшалан жэлэйнгээ түсэбые дүүргэхэ дүүрэн арга боломжотой», — гэжэ отделениие эрхилэгшэ Д. Ж. Жамнинов мэдүүлнэ. Абьяас ехэтэйгээр хүдэлжэ байһан коллективэй һанаһандаа хүрэхэнь лабтай.

С. РИНЧИНОВ.

ДАЙН ХЭТ... БУ ҮЗЭГ...

ТЭНГЭРИ СЭЛМЭГ...

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дай... наһатай болоодүй ябааб. Энэл эдир наһ... ухибүүд бултадаа һургуулида ябана, эрд... байдалайнгаа ерээдүйн сагта бэлдэнэ. М... гей Иванович табан үри бэеэ орхижо, ... баатай болоо һэн.

1942 ондо арбан дүрбэтэй болоһон на... тэниие Улаан-Үдэ город асаржа, заводто... һэн бэлэй. Иигэжэ бидэнэр фронт мордо... хэжэ байһан хэрэгыень халан үргэлжэл... Угаа хүндэ жэлнүүд байгаа даа. Хүдэл... ха сагаа олохош. Фашис Германиие түй... хин илаха хэрэгтэй гэһэн түн бодол хүн... һоо огто хахасахагүй.

1944 оной сентябрь һарада һайн дур... миин зэргэдэ абтааб. 18 наһатай боло... 1945 оной августын 8-най үдэрһөө э... Японоо эсэргүү дайнда хабаадалсааб. Хи... саки городуудые атомна бомбоор һанд... риие би нюдөөрөө хараа бэшэб. Тиигэб... авиационно мэргэжэлтэ, запаста гараһан ... ла тэрэ бомбодолгын харата хойшолон... һайн мэдэнэб. Тиимэһээ бидэ мүнөө һу... үрдилдэн гаргалгада, атомна дайнда э... эрид шууд эрилтэ табинабди.

«Правда» газетын асуудалнуудта ... Андроповой үгэһэн харюуе ехэ ... уншааб. Тэрэ хэлэһэн үгэнүүдые... хэлһээ һайшаагааб. Совет хүнүүд ехэ... дайн манда огто хэрэггүй гэжэ м... нэр һайхан городуудые, паркнуудые оло... хэ элүүрээр, зол жаргалтайгаар ухибү... хые, түсэбтэ табан жэлнүүдэй түсэбүү... дүүргэхые эрмэлзэнэ.

Тиихэтээ хамта буу зэбсэгүүдые хэтэ... ха гэһэн һэдэлгээрээ президент Рейган ... хашье һүрдэхөөжэ шадахагүйл. Бидэ да... гүйбди, хэхэшьегүйбди, бидэ эб найрамд... лан байдалай түлөө хүдэлмэрилнэбди.

Энэ хэлээшые миниин хүдэлдэг түрэл... тивэй амжалтатай, залиршагүй ажалай ... Манай предприяти энэ жэлдэ түсэбһөө ү... ган дүрбэлжэн метр сонхын шэл үйлэд... Энэмнай ёһотойл амгалан байдалай, ... шанартай ажал гээшэ ааб даа.

Е. Б...
дайнай ба а...

Улаан-Үдэ.

ДЭМЖЭНЭ...

Нүхэр Ю. В. Андроповой «Правда» газ... та үгэһэн харюуе манай гүрэнэй һайн һай... үшөө нэгэ гэршэ мэтээр Руставиин булад ... лэн абаһан байна. Европодо ядерна зэбс... дые хизаарлаха асуудалнуудаар Советскэ С... хараа бодол тэдээн соо найруулагданхай.

Эб найрамдалай түлөө тэмсэлдэ Советс... шугамай залан сэхэ байһаниинь газар д... бүхы хүнүүдтэ эли юм. Женевэдэхи хөөр... рикан тала Советскэ Союзай эб найрамд... нүүдые зүбөөр сэгнэхэ бэзэ гэжэ найдаж... булад хайлуулагшад, элирхэйлнэбди. Хөөр... амжалтатайгаар үнгэрһэнһөө гансал Европ... шэн байдал бэшэ, мүн бүхы түби дэлхэй ... тайбан байдалай хуби заяан дулдыдаха б...

Манай гүрэнэй эб найрамдалта шэнэ ү... болгон, бидэ, Руставиин хүдэлмэришэд, ул... тойгоор хүдэлхэбди, манай Эхэ ороной ул... сэтэй болохын тула бүхы юумэ хэхэбди.

Руставиин металлургическа заводой булад...
Социалис Ажалай Герой, СССР-эй Верховно...

ҺАЙН ҺАЙХ... ДУРА ЗОР...

Совет хүнүүдтэ өөрын омогорхол бии ... нүүд «Правдын» асуудалнуудта Ю. В. ... һэн харюунуудые уншажа байхадаа һа... һэм. Хүсэ хэрэглэжэ маанадтай хөөрэлд... хэ империалистнуудта хэн үгөө юм? Би... сэнэгүйбди, гэбэшье Баруун Европын ор... дай дурагүй байхадань, тэдэнэй газар д... социалис бусад оронууд тээшэ шэглүүлэ... дые тараан тодхохо гэжэ Холбоото Шт... жо байхада, миин хараад байжа болох... «першингнүүдые» ба далита ракетэнүүд... раан тодхожо эхилээ һаань, бидэ зохид... абаха болонобди...» гэжэ совет хүтэлбэр... тобшоор хэлээ гээшэ.

Тэрэниие айлган һүрдөөхын аргагүй гэж... зай бүхы түүхэ батадхаа. Олон жэлнүүд... да хүдэлөөб, шэнэ газар элдүүрилгэдэ хаб... нөө үрэжэлтэй баян болоһон газар яж... түйлагдааб гэжэ би мэдэхэб. Тиин бидэ ... зар дайдые хамгаалжа шадахабди.

Томилинско шубуу үсхэбэрилгын үйлэдб...
Константиновска шубуунай фабрикын...
Раменска,
Московско область.

ЭДЕЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА—БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ХУБИТАЯА ОРУУЛНАБДИ

Ороноймнай Эдеэ хоолой программын үндэһөөр урдамнай табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхын тула манай тоһо-сырэй заводой коллектив яһалал ехэ оролдолго гаргана гээшэ. Манда үйлэдбэрилэгдэн гаргагдадаг продукцинуудай дунда эгээл ехэ һуури эзэлдэг тоһоор хахад жэлэйнгээ түсэбые 124 процент дүүргээ һэмди. Мүн бусадшье продукци үйлэдбэрилхэ талаар даабаринуудаа дүүргэгдэһэн байна. Эгээ мүнөө үедэ продукци үйлэдбэрилгымнай хэмжээн түсэбһөө үлүү гаранхай. Тиимэһээ арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ арга боломжотойбди.

Түрэл республикынгаа ойн баярай хүндэлэлдэ абаһан эршэеэ заахашье һуладуулангүй, хүдэлмэришэднай тэрэл шэгээрээ мүрысэжэ, ондоогоор хэлэбэл, шамаһан хамсыгаа буулгангүй ажаллажа байна гээшэ. Заводоймнай мастер С. Д. Базарова, сыр хэгшэд Д. Д. Бадмаева, З. В. Сидельникова, В. Н. Намдакова, В. С. Мясникова, Хоримнай филиалай мастер В. Ф. Сафронова хүдэлмэришэд Н. А. Андриевская, О. С. Горчакова, лаборант Г. С. Семенова, котельнын кочегар А. П. Баиров гэгшэд үнгэрһэн үе соо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ үндэр үрэ дүнгүүдые түйлаһан байха юм.

Тоһоной заводой хүдэлмэришэд ба мэргэжэлтэд Эдеэ хоолой программа бэелүүлхэ хэрэгтэ сэхэ хабаадажа байһан зон гээшэ ааб даа. Тиимэһээ партиингаа, гүрэн түрынгөө, арад зонойнгоо урда тон ехэ харюусалгатай байһанаа мэдэржэ, һайн шанартай ехэ продукци гаргахын түлөө үргэлжэ оролдохо ёһотой болоно. Тиигэхын тула ажахынуудһаа манда асарагдадаг һүнэй товарностиие дээшэлүүлхэ шухала. Тугалнуудтань үлөөгдэдэг һайн һүнэй хэмжээе бага болгожо, орондонь хэрэглэгдэдэг ондоо шэнгэн һүнэй зүйл үгэдэг болохо юм. Тиин үнгэрһэн зургаан һарын турша соо совхозуудта 685 тонно тиимэ зүйл тусгаар бэлдэгдэжэ үгтэһэн байна.

Гэхэ зуура, коллективэймнай ажал хүдэлмэридэ дутагдалнууд яһалал бии гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. Тэдэнэ дары усадхабалнай, гаргажа байгаа продукциимнай хэмжээниинь болон шанарынь заабол дээшэлхэ жэшээтэй. Доторойнгоо арга боломжонуудые гүйсэдөөр хэрэглэлгэ, ажалай, үйлэдбэриин, техническэ журам заршам гээшэеэ һайжаруулга — бүхы амжалтымнай эшэ үндэһэн болохо бшуу.

Мүнөө продукциингаа шанар һайжаруулха зорилготойгоор 1983 — 1985 онуудта хэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудаа хараалжа, нэбтэрүүлжэ эхилээбди. Заводойнгоо электрын элшэ хүсэнэй ажахые шэнэлэн заһуулаабди. Тиихэдэ сыр болгодог камеранууднай капитальна заһабарилга гараа. Тэрэшэлэн үндэр бүтээсэтэ түхеэрэлгэнүүдые тодхожо дүүргэхэеэ байнабди. Хэхэ юумэмнай үшөөл ехэ даа.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он), июниин (1983 он) Пленумүүдэй материалнууд, КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй «Ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэриие шангадхаха тухай тогтоол» коллектив соомнай зүбшэн хэлсэгдэһэн ба һайшаан дэмжэгдэһэн байна. Тэрэнэймнай нүлөөн ажал дээрэмнай, харагдана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Ажалай журам һайжаруулха талаар жэшээнүүд бүришье һайшаагдана. Юундэб гэхэдэ, ажалай журам эбдэдэг хүнүүд коллективтэ үшөөл бии байгаа. Энэ нюуха, дараха юумэн бэшэ. Тус асуудалаар үнгэргэгдэһэн коллективэйнгээ суглаан дээрэ журам эбдэһэн нэгэшье ушарые анхаран, обёоронгүй орхихогүй, заабол хэмжээ абаха гэжэ хэлсээ гээшэбди. РСФСР-эй КЗОТ-доор хараалагдаһанай ёһоор хэмжээнүүд абтахал зэргэтэй. 1982 оной ажалай дүнгөөр заводойнгоо 25 хүдэлмэрилэгшэдэй шагналыень дээшэлүүлһэн, хоёртонь 50 процентыень түлэһэн, табан хүнэй шагналые бүхыдэнь болюулһан байнабди. Иигэжэ үйлэдбэридэ оруулһан ажалайнь хэмжээгээр, саашадаашье урмашуулдаг гү, али гарзыень түлүүлдэг байхамнай заншалта болохо ёһотой.

Бидэнэй дунда үнинэй, эрхимынь 25—35 жэлдэ ажаллажа байһан хүнүүд бии. Тэдэнэр бидэнэй бүгэдымнай омогорхол. Жэшээлхэдэ, технолог Д. М. Семенова, лаборант К. А. Шурыгина, аппаратчик З. Р. Галанова, жолоошон П. С. Линейцев гэгшэд нэгэл газартаа бүхы наһаараа шахуу хүдэлжэ байна.

КПСС-эй ЦК-да ветерануудтай болоһон уулзалгын һүүлээр соһэдынгөө коллективэй дүй дүршэлтэй хүдэлмэрилэгшэдтэй хөөрэлдөө үнгэргэһэн байнабди. «Ажалай ветеран» гэһэн медалиие заал һаа пенсидэ гарахада үгэхэ бэшэ, харин ажалайнь стажай хүсэхэлөөр лэ барюулха гээшэ ехэ зүб байна гэһэн һанамжа хэлэгдээ һэн. Нэгэ коллектив соо бүхы наһаараа хүдэлжэ байһан хүнүүднай аргагүй ехэ дүршэлтэй, нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй болодог юм. Иимэ хүнүүд коллективтэ айхабтар хэрэгтэй. Тэдэнэр бусад хүдэлмэришэдтэ гансал һайн талаһаа нүлөөлдэг гэхэ байнаб. Ветеранай нэрэ хүндые үргэжэ, сэгнэжэ ябаха ёһотойбди.

Манай коллектив мүнөө шэнээр байгуулагдаһан Ушхайтын совхоздо тэжээл бэлэдхэхэдэнь туһална. Хөөлэнтиин нуурай эрьедэ тусхай бригадамнай хүдэлнэ. Дүн хамта 300 центнер үбһэ бэлэдхэхэ түсэбтэйбди. Тэрэнээ бэелүүлхэмнай лабтай. Энэмнайшье ороной Эдеэ хоолой программа бэелүүлгэдэ бидэнэрэй оруулжа байһан хубита бшуу.

А. КАСАТКИН,
Хэжэнгын тоһо-сырэй заводой директор.

«Ажалша коллективүүд тухай хуули манда ехэ эрхэ түлөөлэлгэ үгөө», — гэжэ ниислэл хотын «Манометр» заводой слесарь-хабсаргагшадай бригадын бригадир Василий Шевченко хөөрэнэ. Тэрэнэй даадаг бригада Н. А. Злобиной онол аргаар хүдэлдэг болоһоор үнинэй юм. Арбан нэгэн хүнһөө бүридэһэн энэ коллектив үйлэдбэриие хамтын дуугаар залан хүтэлбэрилдэг, тэрэнэй аша үрын түлөө хамтадаа тэмсэдэг.

— Хэрбээ үйлэдбэридэмнай дутуу дутагдалнуудай ушараа һаа, энээн тухай заводойнгоо хүтэлбэрилэгшэдтэ сэхэ хэлэдэг зантайбди. Тиихэдээ хэзээ тэдэ дутуу дунданууудые усадхагшааб гэжэ хүлеэдэггүйбди. Өөһэдөө хамааралсажа, хубитаяа оруулдаг гээшэбди, — гэжэ бригадир хөөрэсоогоо үргэлжэлүүлнэ. — Тиихэдэ хүн бүхэнэй үйлэдбэридэ хэды шэнээн хабаадаһыень тодорхойлхо тусгаар онол арга хэрэглэдэгбди. Тэрэнэй ашаар бэе бэедээ гомдохо гү, али буруу ойлгоод голхорхо шалтагаан усадхагдадаг юм. Юрэдөөл, бригадна подрядай ашаг үрэтэйе булта һайн ойлгообди.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Манометр» заводой ахамад инженер (дундань) Юрий Мягков, Василий Шевченкын бригадын гэшүүдтэй шэнэ оньһон приборой хүдэлмэри тухай хөөрэлдэжэ байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Манай үеын ХҮН

ХИРУРГ

бэрхэшээлнүүдые дабажа гараһан хирург мүнөө ажалдаа дүй дүршэлтэй болонхой.

Бури үхибүүн ябахаһаа хойшо Буда-Дара эмшэн болохо хүсэлэнтэй байһан юм. Нэгэтэ этжытэеэ нютагайнгаа больница ороходоо нигэжэ хэлэһэн байгаа:

— Яагаа гоё ая-гангын хангал шэнги үнэр гээшэб?

юм. Уданшьегүй медицинскэ училищи дүүргэжэ, фельдшер мэргэжэлтэй болоо һэн. Һүүлээрнь армиин уялгата албанда абтаа. Мүн албандашье фельдшер мэргэжэлтэй ябаа. Танкова сэрэгэй частиин батальонно фельдшер Буда-Дара Гармажапович хүнгэн бэшэ ажалай дүй дүршэлтэй танилсахаһаа гадна, эрдэмээ дээшэлүүлхэ гэжэ бодоһон юм. Армиин албанай һүүлээр Якутскын университедэй медицинскэ

факультедтэ документнүүдээ үгэбэ. Эндэ конкурсоор орожо шадаагүй. Зүгөөр зориг ороһон залуу хүбүүн нютагаа бусаа һэн. Жэл шахуу фельдшерээр хүдэлөөд, гэртээ дүтэ Шэтэ ошоо һэн. Үшөө дахин шалгалта, туршалга...

— Одоо мүнөө орохоб— гэһэн ганса бодолтой Буда-Дара Гармажапович Шэтын медицинскэ институдай эмшэлгын факультедтэ шалгалта үгэжэ эхилбэ. Түрүүшын шалгалтада яһала бараг гаралсаба. Саашань— баһал һайн сэгнэлтэ. Һүүлэй һүүлдэ ороош гэһэн шанга абяан холоһоо дуулдашаба. Студентын ажабайдалда дадал тула ямаршье бэрхэшээлнүүд хүнгэн шэнги һанагдаба. Сугтаа һурадаг нүхэдэйнгөө дунда наһааршье аха, номдоошье бэрхэ байшоо. Зарим нүхэдынь мэдэхэгүй юумэеэ Чимитцыреновһээ асуудаг, тэнсэлгүй хүхилдэдэг һэн.

Хура бороотой намар бэлэй. Энэ үедэ Буда-Дара гэртээ ерэһэн байгаа. Һүни оройшог хүн үүдэ тоншобо.

— Хэн бэ? Хүниие амаруулхагүй,— гэжэ гэмэрһээр гэрэй эзэн үүдэ нээбэ. Үүдэ нээмсээрнь, урдань танигдаагүй хүн шал нэбтэ норонхой зогсожо байба. Нойтон хубсаһанһаань уһан дуһална.— Тэрэнь малгайгаа абажа мэндэшэлбэ. Хараха янзада, ехээр дааараһан хонишон хэбэртэй. Тэрэ хүмнай ерэһэн ушараа хөөрэжэ эхилбэ:

— Би алдагдаһан хонидоо нүхэртэеэ эмээл морёор бэдэрхэеэ анхан гараа һэм. Юунһээ будхажа айгаа юум бэ? Гэнтэ нүхэрэймни морин хажуу тээшээ халба һүрэн гүйшэбэ гээшэл даа. Харан гэхэдэм, тэрэмни дүрөөдөө үлгэлдэшэнхэй һанжажа ябаба. Талаан болоходо, дүрөөгэйнь бүһэ таһаржа, нүхэрни газарта унашоо һэн,—

гээд, танигдаагүй хүн абяагүй болошобо.

— Теэд, саашань юун болооб,— гэжэ унтаридаа хэбтэһэн Буда-Дара мэгдэнгеэр һураба.

— Тэндэ, ойн захада, хүлөө гэмтэнхэй хэбтэнэ.

Буда-Дара бушуу хубсалаад, тэрэ хүниие ябая гэбэ. Удааншье болонгүй гурбуулан орожо ерэбэ. Халуун сай, эм уулгажа, гэмтэнхэй хүлдэнь хабтагай модо уяжа үглөөгүүр болгоо һэн. Буда-Дара Гармажапович түрүүшын туһаламжа тэрэ хүндэ үзүүлһэнээ мартадаггүй.

Зургаан жэлэй үнгэрхэдэ, медицинскэ институт дүүргэжэ, Улаан-Үдэ ерэһэн юм. Эндэ городой түбэй больницада нэгэ жэлэй турша соо хирургын ажалтай танилсажа, өөрынгөө мэргэжэл шадабари дээшэлүүлһэн байна. Һүүлээрнь Мухар-Шэбэр эльгээгдээ бэлэй. Дэлгэр сэдьхэлтэй, юрын лэ хүбүүн хирург болонхой. Түгнын талаар яһала магтаалтай ябана.

...Хирургическэ таһаг. Эндэ үбшэнтэн олон. Сагаан халаадтай набтаршаг бэетэй хүн палатаһаа палатада ороно. Үбшэнтэнэй зүрхэнэй сохисо шалгана. Һүни, үдэршье, хамаагүй хүнэй наһые аршалагша хирург хэндэшье хүндэтэй. Нэгэтэ сүлөөтэй сагаа оложо, хирургын гэртэ ерэбэб.

— Мэндэ, Буда-Дара Гармажапович,— гэжэ хэлээд, зорижо ерэһэн хэрэгээ удхалан хөөрэжэ үгөө һэм. Тамхияа яаралгүй татаһанай һүүлээр Чимитцыренов сэхэ урдаһаам хараад нигэжэ хэлэбэ:

— Һониншье гэхэдэ, хомор даа. Наһанайм намтар тиимэшье баян бэшэ юм.

— Заа, тингээ һаа, ажал тухайгаа зугаалагты,— гээд, бишье дүтэлэн хажуудань һуушабаб. Хирург нам тээшэ хараад халта энеэжэ, хөөрөөгөө эхилээ һэн.

— Һүниин хоёр саг. Гэнтэ телефон хонходобо. Би бодожо шагнабаб. Түргөөр ерэгты гэһэн абяан шэхэндэм элихэн дуулдаа һэн. Танил хоолойн абяа дууламсаараа, түргэхэн бодожо хубсалаад, ажал тээшээ алхалаа һэм. Уданшьегүй хирургическа таһаг оромсоороо; «Юун болооб?»—гэжэ һурабаб. «Гэнтын аюулда дайрагдаһан хүниие асараа»,—гэжэ медсестра мэгдэнгеэр харюусаба. Хүндөөр амилжа байһан хүнэй хажууда ерэжэ, һудалайнь сохисо барижа үзэбэб. Тиимэшье һайн бэшэ байба. Тэрэ дары рентген аппаратаар дүрэ зурагыень гаргажа үзэбэбди. Эльгээе ехээр гэмтэһэн хүн гэжэ мэдэбэб. Яаха ёһотойб. Олон юумэ бодоо һэм. Энэ хүнэй наһые абарха... Арай ёохон амилжа хэбтэһэн хүндэ операци хэхэ гэжэ шиидэбэб. Операциин столдо дүтэлбэб. Бүхы юумэн бэлэн болонхой. Скальпелиин гартамни бүхөөр барятай. Операци эхилэнхэй. Тойроод шэмээгүй. Хүлһэмни гоожоно. Ехэ хүндэ операци байгаа һэн. Хэдэн часай турша соо хүл дээрээ зогсооб. Гэнтэ тэрэ хүнэймни зүрхэнэй сохисо аалидашаба гээшэл даа. Үбшэн хүндэ шуһа хэхэ хүдэлмэри эндэ гараа һэн. Һүүлээрнь зүрхэнэйнь сохисо хуушан түхэлдөө ороо бэлэй. Ингэжэ хүнэй ами наһые абарһан хүнби,— гээд хөөрөөгөө дүүргэбэ.

Ц. ЦЫРИТОРОН.

Мухар-Шэбэр.

Одоол тиихэдэ тэрэнэй сэдьхэлдэ эм домой үнэр һайханаар һанагдажа болоо. Үдэр хоногууд, он жэлнүүд үнгэржэ, һүбэлгэн бэрхэ Буда-Дарын наймадахи классата һуража байтарнь, нэгэ танигдаагүй хүн ерэжэ, медицинскэ училищида орохыень уриһан байгаа. Һүүлээрнь Могсохоной найман жэлэй һургуули дүүргэжэ, медицинскэ училищида ороо һэн.

Чимитцыреновэй түрэһэн нютаг—Хэжэнгэ. Эндэ бага наһаяа үнгэргөөд, ажалай амта таниһан намтартай. Эхэ нютаг эгээл дүтөөр һанагдадаг. Тиимэһээл жэл бүхэн амаралтада гарахадаа, түрэһэн нютагаа, гэртэхиндээ айлшаар ошодог. Тойроод тунгалаг агаар, танил нүхэд. Ямар гоёб даа! Түрэһэн нютагайнгаа түхэл шарайе шэртэн байхада, сэдьхэлдэшье хүнгэн. Сугтаа наадажа үндыһэн нүхэдтэеэ уулзахадаа, Буда-Дара ехэ удаан хөөрэлдэдэг заншалтай юм.

Шуран хурдан студент наһанай жэлнүүд. Согтой дорюун залуу наһан. Этигэл, найдал, инаг дуран булта хамтардаг. Заримдаа хара хилээмэ уһан хоёроор ябаха сагууд болодог һэн,— гээд, Буда-Дара мүнөөшье хөөрэдэг.

— Ёһотой студент ябаал ха юмши,— гэжэ баһал нүхэдынь хүхилдэн харюусадаг

ХҮРШЭНЭРЭЙ ҺОНИН

МҮРЫСӨӨНДЭ ТҮРҮҮЛБЭ

Алайрай районой ажахынууд гүрэндэ һү худалдаха хахад жэлэй түсэб болзорһоонь холо урид дүүргэн, округ соогоо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илажа гараа һэн. Тоһоной заводуудта 13,5 мянган тонно продукци тушаагдаа. Энэнь нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада 15 процентээр ехэ болоно.

Туйлагдаһан энэ амжалтада «Идеал» болон Егоровско совхозуудай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой малшад хубитаяа ехээр оруулаа. Эдэ ажахынууд һү худалдаха хахад жэлэйнгээ түсэбые һараар урид дүүргэһэн юм. Эдэ ажахынуудай һаалишад июль, август һарануудта бүри һайнаар хүдэлжэ гараба.

Райондо 14,5 мянга шахуу һаамхай үнеэд тоологдоно. Зунай бэлшээриин үедэ үнеэн бүриһөө үдэртөө 8,4 килограмм һүн һаагдана гэхэ гү, али үнгэрөөшэ жэлэйхиһээ 0,8 килограмм ехээр һаагдана.

ПУТЁВКООР ШАГНАГДАНА

Эхирид-Булагадай районой залуушуулай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илагшад хилын саанахи гүрэнүүдээр ябаха путевконуудаар шагнагдадаг заншалтай болонхой. Тиин Усть-Ордын леспромхоздо комсомол-залуушуулай модошо дархашуулай бригадын гэшүүн Сергей Савинский, Усть-Орда тосхоной гурбадахи магазинай наймаалагшад Людмила Бугитаева болон Надежда Магденко гэгшэд һаяхан Вьетнамай Социалис Республикаар ябажа ерээ. Зунһамарай һарануудта районой залуушуул Германиин Демократическа Республикаар, Индеэр, Шри-Ланкаар, Монголой Арадай Республикаар аяншалжа ерэхэ байна.

БҮГЭДЭНДЭ ҺАЙШААГДАБА

Уран һайханай фольклорно «Толон» ансамбль Оһын районой Үбэсын хүдөөгэй соёлой байшан соо һонирхолтой концерт харуулба. Ансамблиин коллектив харагшадта хуушанай хурим түрын ёһо гурим, тэндэ болодог хатар наада харуулаа, һонирхолтой дуунуудые гүйсэдхөө. Концертнэ зал соо һууһан хүн бүхэндэ һайшаагдаа, номер бүхэнэйнь нэрьемэ альга ташалгаар угтагдаа.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ШАГНАГДАБА

Һаяхана Боохоной районой Ново-Идын соёлой байшан соо хүн зон олоороо суглараба. Энэ үдэр «Ленинградский рабочий» гэжэ нэрэтэй колхозой түрүү малшад болон механизаторнуудта «Арбан нэгэдэхи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэг баяр баясхалангай оршон байдалда барюулагдаба. Энэ хүндэтэ шагналда 16 хүн, тэрэ тоодо үниинэй, районоо соогоо мэдээжэ болоһон түрүүшүүл Н. А. Тугарин, С. С. Танганова, А. С. Оловин болон бусад хүртэбэ.

КОНКУРС ҮНГЭРГЭГДЭБЭ

Алайрай райондо үнгэргэгдэһэн агитбригадануудай конкурсдо найман коллектив хабаадаа. Тэдээн сооһоо Могсоной соёлой байшангай «Эхэ» (хүтэлбэрилэгшэнь З. А. Фурник), Зоны соёлой байшангай (хүтэлбэрилэгшэнь Е. А. Гахаева) агитбригаданууд түрүү һууринуудые эзэлээ.

Раойнно соёлой байшангай «Булагхан» гэжэ агитбригада Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаа.

С. ЕДАЕВ.

ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ТҮСЭБҮҮДЭЭР

Сентябрийн 1-дэ оронойгоо 891 дээдэ һургуулиин үүдэнүүд үргэнөөр сэлигдэжэ, нэгэдэхи курсын 640 мянга гаран студент һуралсалаа эхилбэ. Үдэшын болон заочно отделенинүүдтэй хамта нэгэ миллионһоо дээшэ хүн студентнэрэй билетые түрүүшынхеэ абаха байна.

Һуралсалай нёдондо жэлэйхитэй сасуулхада, нэгэдэхи курсынхидай тоо тэрэ хэбээрээ үлөө гэхэдэ алдуу болохогүй. Дээдэ һургуулинууд гол түлэб арадай ажахын, эрдэм, соёлой эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые дүршэл шадабари ехэтэй мэргэжэлтэдээр хангадаг байна. Гэбэшье экономикын улам ургажа байһан ушар мэргэжэлтэдые һурган бэлдэлгын түсэбүүдые саг үргэлжэ гуримшуулан һайжаруулха эрилтэ табина. Жэшээнь, үнгэрһэн арбан жэлэй хугасаа соо дээдэ һургуулинууд 70 гаран шэнэ шэглэл нээһэн байгаа. Ядерна элшэ хүсэн, робототехникэ, порошково металлурги, хүтэлбэрилгые гуримшуулан табилга, оршон тойронхи байгаалиие хамгаалга тэдэнэй дунда ороно. Энэ жэлдэ автоматика болон телемеханикын, электронно-тоолон тодорхойлолгын машинануудай, ашагта малтамалнуудые бэдэрэлгын, шэнжэлэн нээлгын геофизическэ аргануудай, нефть болон газай скважина үрөмдэлгын мэргэжэлнүүдээр студентнэрые абалга нилээд үргэдхэгдөө.

Мэргэжэлтэдые һурган бэлдэлгын шанарые һайжаруулха гээшэ мүнөө дээдэ һургуулинуудай ажал ябуулгын гол зорилго болоно. Энэ талаар һуралсалай шэнэ жэл онсо үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй. СССР-эй Дээдэ һургуулинуудай министерствэдэ ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэһэнэй ёһоор, үдэрэй һуралсалай нэгэдхи курсын студентнэр шэнэ түсэбүүдээр һуража захалха байна. Эрдэмтэд болон мэргэжэлтэд эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын ямараар хүгжэжэ байһые наринаар шэнжэлхэдээ, ойрын жэлнүүдтэ бэелүүлэгдэхэ һуралсалай стратегиие тодорхойлбо. Тэрээнтэй зохилдуулан, дээдэ һургуулинуудай бүхы 450 мэргэжэлэй һуралсалай түсэбүүд шэнээр хаража үзэгдэһэн байгаа. Марксистско-ленинскэ гүнзэгы эрдэм мэдэсэтэй, мэргэжэлээ һайн мэдэдэг, мүнөө үеын экономикые түгэс ойлгодог мэргэжэлтэдые бэлдэхэ шухала.

Һуралсалай шэнэ түсэбүүд дотор ажалай, материальна ба мүнгэн һангай нөөсэнүүдые таарамжатай зүбөөр хэрэглэлгын асуудалнуудые гүнзэгыгөөр шудалалгада гол анхарал хандуулагдана. Ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ асуудалнуудые шиидхэхэ шадабариие студентнэртэ хүмүүжүүлхэ талаар ехэ саг үгтэнэ. Ерээдүйн мэргэжэлтэд электронно-тоолон тодорхойлолгын техникые, тэрэ тоодо хүтэлбэрилгын аргануудые шадамар бэрхээр хэрэглэхэ дадал шадабаритай болохо зэргэтэй.

КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлэн, дээдэ һургуули залуушуулай үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын бэлэдхэлые нилээд һайжаруулжа байна. Һуралсаха үедөө студентнэрэй шудалдаг байһан «КПСС-эй түүхэ», «Политическэ экономи», «Философи», «Научна коммунизм» гэхэ мэтэ предмедүүд шэнэ удхатай болгогдонхой.

Дээдэ һургуулинуудай студентнэртэ эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтын олгодог эрилтэнүүд һуралсалай программа дотор хараада абтана. Тиигэжэ Барилгын министерствэнүүдэй дурадхалаар барилгын материалнуудые бэлдэлгын, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые хабсаралгын технологическа хүдэлмэриие оньһожоруулха, автомадаар хангаха асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдана. Машина бүтээлгын мэргэжэлнүүдые олгодог һургуулинуудта станогууд болон машинануудые автомат оньһон аргаар проект табиха түхеэрэлгэнүүдэй, рободой, ашаг үрэ ехэтэй автомат линиинүүдэй проект табилгын талаар мэргэжэлтэдые һурган бэлдэхэ предмедүүд, курсанууд бии болгогдоһон байна.

Юрэнхы химическэ технологёор, промышленна экологиин үндэһэ һууряар һуралсалые гүнзэгырүүлһэнэй ашаар инженерно-химическэ бэлэдхэл тон шэнэ шатада гаргагдаха байна. Горно металлургическа, нефтиин ба техническэ бусад хэдэ хэдэн дээдэ һургуулинуудта инженернүүдые һурган бэлдэлгэ нилээд һайжаруулагдаа. Байгаалиин нөөсэ баялигуудые хэрэглэлгэдэ хабаатай мэргэжэлтэд ажахын ажал ябуулгада экологическа зүб сэгнэлтэ үгэжэ шадаха ёһотой.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын хүсэлэнгүүд хараада абтажа, дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэдээр хүдөө ажахые хангалгада университедүүдэй дүүргэдэг үүргэ дээшэлүүлэгдэхэ юм. Газарай хүрьһэнэй пуралгын, тэрэниие хамгаалгын, химиин, шэнжэлэлгын биологиин, географиин ба газарай хүрьһэнэй картографиин талаар мэргэжэлтэдые тэдэнэр һурган бэлдэхэ зэргэтэй.

Ерээдүйн мэргэжэлтэдые социалис ёһо заншалтайгаар, түүхэй эд, материалнуудые, түлишэ болон элшэ хүсэ гамтайгаар хэрэглэжэ шададагаар хүмүүжүүлхэ гээшэ тон шухала. Энэ ушар һуралсалай шэнэ түсэбүүд дотор хараада абтанхай. Дээдэ һургуулинуудта һураһан бүхы жэлнүүдтэй студентнэр түүхэй эдүүдые болбосоруулгын тон һайн арга онолнуудые шудалха, гаргаша багатай ба элшэ хүсэ багаар гаргашалдаг техникэ, технологи зохёожо, бодото дээрэнь бэелүүлхэ ёһотой.

Үргэн мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ, ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые эдэбхитэйгээр дээшэлүүлхэ гээшэ дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй гол зорилго болоно. «Арадай ажахыда эрдэм, техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаха хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол тэдэниие энэ талаар элсүүлэн хабаадуулна.

Р. АХМЕТОВ,
ТАСС-ай корр.

Москва.

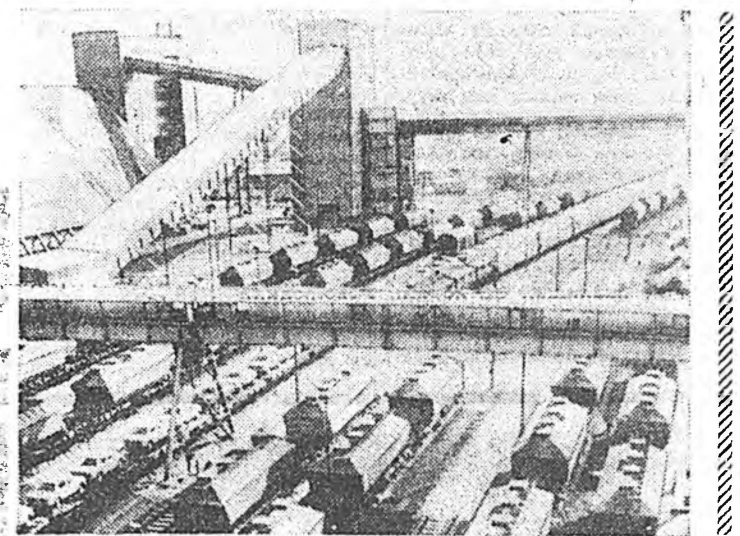
ГЕРМАНИИН ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКАДА

Социалис аха дүү оронуудай таһаршагүй нэгэ хубинь болохо Германиин Демократическа Республикын экономико ба соёл һүүлэй жэлнүүдтэ айхабтар түргэн хүгжөө юм.

Барилгада ба судна-бүтээлгэдэ хэрэглэгдэдэг электротүхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэрилдэг, Аннаберг хотодохи (Карл-Маркс-Штадт) завод тухай һураг суу холо, ойгуур таранхай. Эндэ бүтээгдэһэн продукци шанар һайнтай, ашаг үрэ ехэтэй байдаг юм. Хоёрдохи зураг дээрэ тус заводой бэлэн продукциин шанар шалгадаг участок харуулагдана.

ГДР хүдөө ажахыда болон промышленностиин зарим һалбарида шухала хэрэгтэй түүхэй эд болохо калиие илангаяа ехээр хариин гүрэнүүдтэ худалдадаг юм. Орон дотор үйлэдбэрилэгдэһэн калийна үтэгжүүлгын ехэнхи хубинь ороной томо портнуудай нэгэн болохо Висмарһаа пароходуудта ашаалагдажа, социалис гүрэнүүд худар ябуулагдадаг. Эндэ һаяхана ашаалга-зөөлтын шэнэ комплекс хүдэлдэг болоо (нэгэдэхи зураг).

АДН—ТАСС-ай фото.

ТАСС — АПН ХИЛЫН СААНАҺАА

ПАЛЕСТИНЭ ТУХАЙ АСУУДАЛААР УЛАСХООРОНДЫН ХУРАЛДААН

ЖЕНЕВЭ. Палестинэ тухай асуудалаар уласхоорондын конференци эндэхи Нацинуудай ордон соо нээгдэбэ. ООН-ой үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн конференциин хүдэлмэридэ 120 гаран гүрэнэй, мүн Палестиные сүлөөлхэ эмхиин, ООН-ой элдэб зургаануудай ба уласхоорондын болон национальна ниитын хэдэ хэдэн эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хабаадана. 10 үдэрэй хугасаа соо энэ уласхоорондын хуралдаанда хабаадагшад Палестинын араб арадай үндэһэн эрхэнүүдые, тэрэ тоодо өөһэдөө өөһэдыгөө тодорхойлхо, өөһэдын гүрэниие байгуулха эрхэнүүдые бэелүүлхэ тухай асуудалые али бүхы талаһаань хаража үзэхэ байна.

ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяр конференциие нээгээ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй конференцидэ хабаадагшадта эльгээһэн амаршалгын бэшэг сугларагшадай анхарал ехээр татаба.

ЧАДТАХИ БАЙДАЛ

ПАРИЖ. Франс Пресс агентствын сэрэгэй баримтануудта үндэһэлэн дамжуулһанай ёһоор, шэб шэнэ буу зэбсэгүүдээр түгэс хангагдаһан француз сэрэгүүд һүүлэй үдэрнүүдтэ Чадта эльгээгдэһэн байгаа. 2000 гаран парашютист Чадай ниислэл хотоһоо зүүгээр бэхилэлтэнүүдые хэбэ. Француз арми мүнөөнэй түгэс һайн буу зэбсэгүүдые, тэрэ тоодо танк һалгааха «Апила» түхэлэй ракетнэ комплекснуудые, 120 миллиметрэй миномедуудые хэрэглэнэ.

Хиссен Хабрегэй засаг захиргаанда туһалха зорилготойгоор баруунай хэдэн оронуудта хүлһэншэдые суглуулжа байна гэжэ «Матэн» мэдээсэнэ.

СРВ-гэй БҮТЭМЖЭТЭЙ ҺАЙН ДУРАДХАЛ

ХАНОЙ. Сентябрийн 2-то, октябрийн 1-дэ тэмдэглэгдэдэг Вьетнамай ба Хитадай национальна һайндэрнүүдые Вьетнамай-Хитадай хилэ шадархи нютагуудай хүн зоной амгалан тайбанаар тэмдэглэхэ арга олгоһон алхамуудые нэгэ талаһаа абахаар шиидэнхэй байһанаа СРВ-гэй правительство мэдүүлбэ.

Августын 30-һаа октябрийн 8 болоторхи үе соо хоёр ороной хоорондохи хилэ дээрэ бүхы зэбсэгтэ ябуулганууды боһоюулхые Вьетнам Хитадай талада августын 19-дэ дурадхаһан байгаа гэжэ СРВ-гэй МИД-эй июлиин 29-дэ эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор һануулагдана. Энэ бүтэмжэтэй һайн дурадхал вьетнам болон хитад арадуудай хүсэл эрмэлзэлнүүдтэ бүрин харюусана, хоёр ороной хоорондохи харилсаас гуримшуулхын тула таарамжатай зохид эрхэ байдал байгуулгада хубитаяа оруулха байна. Гэбэшье Хитадай тала мүнөө болотор СРВ-гэй дурадхалнуудта харюу үгөөгүй байһаар.

Тиигээшье һаань, Вьетнамай болон Хитадай хоорондохи хёмороо зүришэлдөөе һуларуулгада хубитаяа оруулхые хүсэжэ, СРВ-гэй правительство энэ дурадхалые наринаар сахиха тухай захиралта оронойнгоо хойто хилэ шадар байрладаг республикынгаа зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ үгэһэн байна.

ПАРТОРГАНИЗАЦИНУУДАЙ ГОЛ АНХАРАЛДА

ХАНОЙ. КПВ-гэй V съездын, КПВ-гэй ЦК-гай пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, экономическа, социальна ба соёлой хүгжэлтын гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэхын түлөө тэмсэл республикын бүхы партиина организацинуудай гол анхаралда хододоо байха ёһотой гэжэ КПВ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СРВ-гэй Гүрэнэй Соведэй түрүүлэгшэ Чыонг Тинь Вьетнамай урда хубидахи Донгнай провинцида үнгэргэгдэһэн митинг дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Промышленна ба хүдөө ажахын үйлэдбэриие үргэдхэхын, ой модоной ажахы болон загаһа барилгые хүгжөөхын тула ехэ хүсэлэл оролдолгонуудаа гаргахыень тэрэ коммунистнуудые, үйлэдбэриин коллективүүдые уряалаа.

Экономико хүтэлбэрилгын социалис ёһо гуримуудые үргэнөөр нэбтэрүүлгэ, гүрэнэй ба кооперативна предприятинуудай жаяг журамые, харюусалгые бэхижүүлгэ, абаһан түсэбүүдые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлгэ, үйлэдбэри дээрэхи хангалтагүй ушар хэрэгүүдтэ эсэргүү тэмсэл хадаа социализмын үндэһэ һууриие байгуулгын замаар республикын амжалтатайгаар урагшаа дабшалгын шухала нүхэсэл болоно гэжэ Чыонг Тинь тэмдэглэбэ.

Экономическа байгуулалтын хойшолуулашагүй шухала зорилгонуудые шиидхэлгэдэ бүхы ороной партиина организацинууд ангиин талаһаа хандаха ёһотой гэжэ тэрэ заагаа. Ажалша коллективүүдэй үүсхэл эдэбхиие, бэеэ дааһан байдалые хүгжөөлгэдэ, олониитын зохёохы ажал ябуулгые бадаруулгада онсо анхарал хандуулагдаха ёһотой.

ЭРДЭМТЭДЭЙ КОНФЕРЕНЦИ

РИМ. 33-дахи Пагуошско конференци хүдэлмэреэ Венецидэ үргэлжэлүүлһээр. Дэлхэйн олон оронуудай, тэрэ тоодо Советскэ Союзай эрдэм наукын 150-яад элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад тэрээндэ хабаадана. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгын уршагта хойшолонгууд, Европодо, Дүтын Зүүн зүгтэ, дэлхэйн бусад районуудта эб найрамдал ба аюулгүй байдалые хангалга гэхэ мэтын хойшолуулашагүй шухала асуудалнууд тэдэнэй гол анхаралда табигдаһан байгаа. Буу зэбсэгүүдые хураахa, газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал хангаха арга олгоһон дурадхалнуудые зохёон, абаха гээшэ конференцидэ хабаадагшадай гол зорилго болоно.

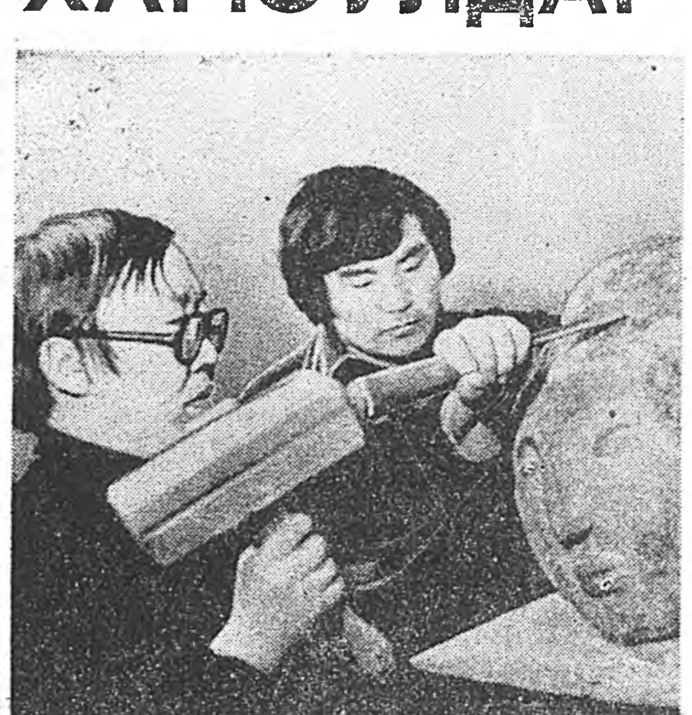
Эрдэмтэд үгэ хэлэхэдээ, Европодохи байдалаар гүнзэгы сэдьхэлһээ һанаагаа зобожо байһанаа мэдүүлнэ. «Правда» газетын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. В. Андроповой үгэһэн харюунууд дотор найруулагдаһан Советскэ Союзай эб найрамдалта үүсхэлнүүдые конференцидэ хабаадагшад ехэ һонирхолтойгоор угтаба. Эдэ бүгэдэ Европодо ракетно-ядерна буу зэбсэгүүгые хороохо тухай хэлсээ баталха бодото харгы зам нээхэ байна.

УРДЫНГАА ХАРАА ШЭГЛЭЛЭЭР

БОНН. ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Г.-Д. Геншер сүлөөтэ демократическа партиин правлениин президиумэй заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ, НАТО-гай ракетнэ шиидхэбэринүүдые ФРГ-гэй правительствын хэлбэришэгүй бэелүүлхэ хараа бодолтой байһые дахинаа батални. Хэрбээ Женевэдэ үнгэргэгдэжэ байһан совет-америкаан хөөрэлдөөнүүдтэ ноябрь болотор үгэеэ ойлголсоогүй һаань, дундуур зайда хэрэглэгдэхэ американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые тараан тодхолгые хойшолуулха гэһэн Германиин социал-демократическа партиин хүтэлбэриин дурадхалые тэрэ эрид шүүмжэлһэн байгаа. СДПГ-гэй эдэ эрилтэнүүд хадаа «Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдтэ шанга сохилто» болобо гэжэ Геншер хэлээ. «НАТО-гай «хоёроллжон шиидхэбэриие» бэелүүлгын болзор хубилгахые хүсэгшэд хөөрэлдөөнүүдтэ тодорхой үрэ дүнгүүдые туйлаха аргагүй болгоно»,—гэжэ тэрэ баталба. Энэ мэдүүлгэнь «советскэ аюул» тухай шашаг шаляа үгэнүүдээр дэбэргэгдэһэн байгаа.

«НАЙДАБАРИИЕНЬ ХАРЮУЛДАГ ҺАЙБ»

Май һарын эхиндэ республикымнай залуу уран зураашадай тоосоото выставкэ үнгэргэгдөө һэн. Буряадай АССР-эй Уран зураашадай холбооной выставкын зал соо тоһон, уһан шэрээр урлаһан олон һонирхолтой, зурагууд, шаажан, болор амһартануу́д, графическа бүтээлнүүд олоной үзэмжэдэ табигдаһан байгаа. Тэрэ тоодо модоор һиилэгдэһэн гансахан лэ скульптура түс выставкэдэ дурадхагдаһан байжа, сугларагшадай анхаралые илангаяа ехээр татаа һэн.

«Хүлэг» гэжэ нэрлэгдэһэн багахан скульптурын хажууда удаахан зогсожо харахадаа, хэды тэсэбэритэй, уран гартай хүн тэрэниие хуша модонһоо түнхижэ бүтээгээ гээшэб гэжэ бахархан байгаа бэлэйб. Эгээл тэрэ үедэмни республикымнай мэдээжэ скульптор Геннадий Васильев нюргаар дунда зэргын аад, багжагар тэгшэ бэетэй, долгитоһон хара үһэтэй, хурсахан харасатай залуу буряад хүбүүе дахуулһаар выставкын зал руу орожо ерээ һэн. Тэрэнь мэнэ һаяхан ехэтэ һайхашааһан бүтээлэймни автор, залуу скульптор Валерий Доржиев мүн байшоо.

«Шабинараймни эгээл оролдосотойнь, түрэлхиин бэлигээр түгэлдэрынь Валера юм»,— гэжэ Геннадий Васильевай хэлэхыень нэгэнтэ бэшэ дуулаһан байгааб. Гэбэшье залуу һиилүүршэнтэй тиихэдэл нюураараа золгожо, зохёохы ажалаарнь һонирхоо бэлэйб. Выставкэдэ табигдаһан бүтээл тухайнь һанамжаяа хубаалдахыень Геннадий Георгиевичые гуйбаб.

— Энэ бүтээлыень та һайхашааһан шэнги байнат. Теэд шэнжэлэгшын нюдөөр харабалтнай, мориной дүрсэ алдуутайшагаар лэ һиилэгдэһэн байха. Анхаржа харагтылши,— гээд, Геннадий Георгиевич скульптурые гартаа абажа, нюдэнэймни урдахануур эрьелдүүлбэ.

— Валера, шишье һайса хара,— гэжэ тэрэ шабидаа хандан, хэдэн зүйтэй зүбшэл тодохоноор хэлэжэ үгөөдхинэ.

Эдэ хоёрой иигэжэ хөөрэлдэхыень шагнажа байхада, Геннадий Георгиевичай хэр хурса мэргэн багша байһыень, нүгөөдынь хэды оролдосотой шаби ябаһаниие хүрэһөөр тухайлхаар байгаа.

Хожомынь Валерий Доржиевтай мастерскойдонь уулзахадамни, ажалайнгаа, ажабайдалайнгаа намтартай тобшо тэдыгээр танилсуулаа һэн.

Валерын түрэлхидынь Шэтын областиин Ононой районой «Гигант» колхоздо ажаһуудаг юм. Эрхим ажалаараа суурхаһан хонишодой бүлэдэ Валера табадахи хүүгэниинь боложо түрэхэдөө, хойноо мүн лэ олон дүүнэрые дахуулаа бэлэй. Һургуулида ороһон сагһаа хойшо Валера уран гартай байһандаа нүхэдэйнгөө, багшанарайнгаа һайшаал магтаалда хүртэгшэ һэн. Хонишон угтай хүбүүн пластилинээр, шабараар гү, али модооршье табан хушуу малай дүрсэнүүдые угаа адлихануудаар һажаажа хэдэг байгаа бшуу. Эдир хүбүүн тиихэдэ зугаа нааданда тоолодог энэ ажалаа хожомынь наһанаймни мэргэжэл болохо юм гэжэ яажа мэдэхэб даа...

Сэрэгэй албанһаа бусажа ерээд байтараа Валерий Доржиев нэгэтэ үдэрэй золоор мэдээжэ скульптор Геннадий Васильевтай танилсаһан юм. Хүбүүнэй зураха, һиилэхэ дуратайень мэдэхэдээ, Геннадий Георгиевич хабаяа туршахыень дурадхаба. Уданшьегүй Валерын түрэлхиин онсо бэлигтэй байһаниинь элиржэ, тэрэ суута мастерай шабинь болоһон юм.

Тэрэ гэһээр этигэл найдалаар, эсэшэ сусашагүй ажалаар, үргэһэ нойргүй һүниүүдээр дүүрэһэн хэдэн жэл үнгэрбэ. Хоёр жэлэй урдахана Валерий Доржиевта арадай мастер гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Энэнь залуу һиилүүршэнэй зохёохы ажалые тусхай мэргэжэлтэдэй, искусство шэнжэлэгшэдэй үндэрөөр сэгнэһэниие гэршэлнэ бшуу.

Һүүлэй жэлнүүдтэ үнгэргэгдэһэн республикын залуу уран зураашадай тоосоото выставкэнүүдтэ, Сибириин болон Алас Дурна зүгэй уран зураашадай зональна выставкэдэ Валерий эдэбхитэйгээр хэбаадалсаа. Тэрэнэй түс выставкэнүүдтэ дурадхаһан табан хушуу малай дүрсэнүүд уран гоёор һиилэгдэһэнээрээ олоной һайшаалда хүртэһэн юм. Харин байгша оной май һарада Москвада үнгэргэгдэһэн Буряадай литература болон искусствын декадада залуу мастерай урлажа бүтээһэн «Гансаардаһан тэмээн» гэһэн скульптура табигдахадаа, ороноймнай ниислэл хотын эрилтэ ехэтэй шүүмжэлэгшэдэй халуун анхаралые татаһан байна.

Уран зурааша хадаа имагтал өөрынгөө зохёохы ажал, мэргэжэлдэ дашууржа хүдэлхэ бэшэ, харин ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха ёһотой гэжэ Валерий зүбөөр тоолодог. Тэрэ бага формын скульптурануудые бүтээлгые өөрынгөө гол мэргэжэлдэ тоолодогшье һаа, түрэл хотоёо болбосон түхэлтэй болгон шэмэглэлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Жэшээлбэл, тэрэ өөрынгөө багшанар болохо дүршэл ехэтэ һиилүүршэд— Геннадий Васильев, Булад Энкеев гэгшэдтэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ гүрэнэй буряад драмын академическэ театрай шэнэ байшангые шэмэглэлгэдэ бага бэшэ хубитаяа оруулалсаһан байха. Мүн тиихэдэ һаяхан ашаглалгада үгтэһэн Улаан-Үдэ хотын шэнэ аэропортын байшангайшье шэмэглэлдэ залуу һиилүүршэнэй уран гарай нугалбариие лаблажа танихаар ёһотой.

«Зохёохы ажалдашни тон үнэтэйгөөр һанагдаха юун байнаб?»—гэжэ асуухада, Валерий саг зуура бодолгото болоһонойнгоо удаа —«Залуу хүндэ һураханаа, оюун бэлигээ хүгжөөхэһөө дээрэ юун байхаб даа,— гээд, иигэжэ нэмээ һэн.— Багшамни, Геннадий Георгиевич Васильев өөртөөшье тон ехэ эрилтэнүүдые табидаг, намдашье зохёохы ажалдаа харюусалгатайгаар хандахыемни захидаг юм.

Залуушуулда анхарал ехэтэйгээр, аха нүхэдэй ёһоор хандаха заншалые дүршэлтэй уран зураашаднай баримталдаг юм. Аллууемни зэһалсадаг, хүшэр байдалда ороболни, дүнгэлсэдэг һайн һайхан нүхэдтэй байһандаа омогорходогби. Аха нүхэдэйнгөө этигэл найдабарииень гүйсэд харюулхаар хүдэлдэг һайб гэжэ ходо сэдьхэгшэб,—гэжэ залуу скульптор хөөрэлдөөнэйнгөө эсэстэ хэлээ һэн.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. Васильев, В. Доржиев.

Нюргаар үндэр, баруун хүлгүй, тиимэһээ хооһон түриигөө бүһэдөө хадууһан хүн Брестскэ хэрэмэй урбуулагдаһан шулуунда уралаараа няалданхай байна... Энэ 1961 ондо хэгдэһэн фото-зурагые дэлхэйн олохон газетэнүүд барлаа һэн.

Теэд арай байһан, шархатаһан тэдэ хүнүүд хаанаһаа хүсэ, зоригжол олодог байгаа гээшэб?

Энэ асуудалдам профессор Владимир Фурсовай дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ сог зали орожо, ухаан бодолоо тэниилгэжэ, урма зоригоор бадарһыень тон хурсаар тодорхойл-

ДАЙНАЙ СУУРЯАН

Бусад сооһоо тэрэ хододоо илгардаг байгаа: шаб шара үһэтэй, хоёр метр шахуу үндэр, юрэдөөл, хаһатай эрэ бэлэй. Тиимэл хадань плендэ ороһон сэрэгшэдые хинадаг СС-эй зондерфюрер Баумбах тэрэниие хажуудаа дуудажа асараад, элдэб үнгын хөөрөө дэлгэдэг байжа болоо. Баумбах даншье тэнэг немец бэшэ һэн. Гитлерэй арми дайгаа дарахаяа болёо гэжэ үнинэй ойлгонхой ябаа. Гэбэшье...

1945 оной эхин багта Баумбах тэрээндэ иигэжэ хэлээ һэн: «Таанадые заабол сүлөөлхэ байха, зүгөөр таанад хүндэл адли хүнүүд боложо шадахаяа болёот. Бүлта һохор, дохолон, үбшэ хабшан зонта. Танай гол хүсэл яажашье һаань, амиды үлэхэ; бүхы юумэнһээ далдиран айжа ябадаг болоот; гэдэһээл дүүргээ һаа, танда ондоо юумэн хэрэггүй...»

Тэрэ үндэр аад, шара үһэтэй хүмнай Владимир Иванович Фурсов гээшэ. Мүнөө эрдэмэй доктор, профессор, Казахстанай ниислэл Алма-Атагай университедэй байгаали аршалан хамгаалха кафедрые даадаг юм. Фурсов— Дайнай ветерануудай совет комитедэй хүндэтэ гэшүүн.

«ТАНАЙ ҺАНААНДА ЭГЭЭЛ МУУ МУУХАЙГААР ЮУН ҺАНАГДАДАГ БЭ!» «ДАЙН...» «ЭГЭЭЛ ХУРСААР ЮУН ҺАНАГДАДАГ БЭ!» «ДАЙН...»

Киргиздэ түрэһэн, тэндэ үдэһэн энэ хүн оршон тойронхи гайхамшагта байгаалиингаа һайханда багаһаа обтон дурлаа юм. Тиимэһээл университедэй биологическа факультедтэ һурахаяа орожо болоо ха. Теэд нэгэдэхи курса арай гэжэ дүүргээд байтарнь, 19 наһатай хүбүүе 1940 ондо армиин албанда татан абаһан юм. Удаань Брестскэ хэрэм, 125-дахи мэргэн буудалгын полк.

1941 оной июниин 22. Энэ уршагта үдэрые Владимир Фурсов мартаха аал? Фашис Германи манай орондо харата муухайгаар добтолон орожо, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилээ һэм шуу.

Эндэ, Брестдэ, дайнай дүлэн тэрэл июниин 22-ой үдэр, үшөө үглөөгүүр байхада хүрэжэ ерээ һэн. Фронт зүүлжээ, оронойнгоо гүн руу сухарижал ябаа. Харин Брестскэ хэрэм соо хороһон совет сэрэгүүд тэмсэлээ үргэлжэлүүлээ юм. Хара үглөөнһөө хойшо амарха, амияа даруулха, зали абаха гээшые мэдэхээ болиһон Фурсов бусад нүхэдтэеэ хүреэлэлгэһээ гаража, Варшава—Минск гэжэ дардам харгы худар хүрэхэ һанаатай добтолоод туршаа. Теэд дайсадай хүсэн ехэ бэлэй. Тэдэнэй урдаһаа танкнуудые табяа бшуу. Мүнөө дайнай тэрэ түрүүшын үдэрые дурсан, Владимир Фурсов иигэжэ хөөрэдэг: «Тархи, уураг тархи руум шиидам буушахадал гээ һэн. Арай шамай мэдээ ороод, хүдэлхэ гэхэдээ, хүсэ шадалгүйгөө ойлгооб. Гэнтэ ойлгоходом, үмдэнэйм баруун хармаанһаа доошо юуншье үгы хэбэртэй. Хооһон. Хүлни таһаршаһан байгаа бшуу».

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай түрүүшын үдэр һаял дүүрэжэ байгаа ха юм. Илалта хүрэтэр үшөө 1417 үдэр хүлеэхэ хэрэгтэй һэн.

Һүүлдэнь эгээл хүшэр хүндэ үе сагынь ерээ юм. Тэрэниие фашистнууд плендэ абажа ябашоо. Шархатаһан совет сэрэгшэдэй лагерьнууд... Түрүүн тэндээ, Брестдээ хэбтээ. Удаань Польшын Бяла Подляска, Замостье, Торунь хотонуудаар шэдүүлээ. Тэндэл эдир залуу эдэ сэрэгшэдэй хүн түхэлыень алдуулха гэжэ фашистнууд оролдоо бшуу. Хожомынь мүнөөхил зондерфюрер Баумбах гэдэг иигэжэ ойлгуулаа һэн: «Хүнэй тамир шадалай эгээн захын хэмжүүрые, ухаан сэдьхэлэйнь тэсэбэриие тайлбарилха зорилготойгоор иимэ хэһээлтэ хараалагдаа юм»... Хооһо нойтоор ябаһыень, сохюулһан наншуулһыень, доромжолуулһыень эндэ дурдаадшье яалай.

Зариман иимэ хэһээлтэ тэсэнгүй эмдэрдэг һэн. Фурсов тунхаряагүй, хүн нюураа алдаагүй. Нэгэ үедэ баһал сэдьхэлэйнгээ тамалуулһанһаа уламжалан, полотенцидээ үлгэлдэн, боожо үхэхэ һэдэлгэ хээдшье үзөө. Хүл хүнгэтэй зариман тэрьелээд туршадаг һэн. Зариманиинь ошон ошодог байгаа. Жэшээлхэдэ, Надя Шумская нүхэдөөрөө тэрьелшоо бэлэй. Дэлхэй үйтан гэжэ дэмы хэлсэдэггүй хаш. Юуб гэхэдэ, Надитай тэрэ дайнай һүүлээр Алма-Атада уулзашоо ха юм.

Иигэжэ харюусана: «Найдал. Хамтымнай хүсэл, нэгэдэл. Совет зон гээшэбди гэһэн омогорхолто мэдэрэл. Ундаа хүрэжэ түйлдаа хүрөөд хэбтэхэдэм, огто танигдаагүй, баһал плендэ ороһон солдат нойтон дэгнүүл асаржа үгэгшэ һэн. Тэрэнэй һэрюун аминда уралаараа няалдахадаа, амидырһан шэнги болохош».

1945 ондо Торуньдахи лагерь сүлөөлэгдөө һэн.

«АЖАҺУУХА ГЭЭШЭ — УДААН ДАХИНАА ТҮРЭҺЭНТЭЙ АДЛИ»

Аяар 41 онһоо хойшо өөр тухайгаа мэдээ үгөөгүй хүниие үхэһэндэ тоолоһониинь гайхалтай бэшэ ааб даа. Мүнөөшье телеграмма, бэшэг эльгээнгүй гэр тээшээ бусажа ябаа һэн. Гэб гэнтэ перрон дээрэ эхээ харажархёо бшуу. Угтажа абамсаараа, уйлаһаар сээжэдэнь нэнгээд:

—Хүбүүмни, түрэл Георгимни,—гэбэ ха юм.

—Эжы, би Георгий бэшэ, Володиби...

Ирина ба Иван Фурсовтан хоёр хүбүүтэй бэлэй. Хоюулаа гал улаан зүһэтэй, үндэрнүүд. Хоюулаа дайнда мордонхой байгаа бшуу. Түрүүн Георгиһоонь, 1923 ондо түрэһэн хүбүүнһээнь: «Нютагаа бусахамни, хүлеэгты»,—гэһэн телеграмма ерэһэн байгаа ха. Орон доторнай тэрэл 1923 ондо түрэһэн, тиигээд дайнда мордоһон 100 хүбүүдэй оройдоол нэгэниинь амиды бусажа ерээ гэжэ статистика баталдаг. Зуунай нэгэн Георгий байшоо гээшэл.

Яахабши даа, түрэлхидтэнь хүби заяан иимэл ушар барюулаа ха юм. Ушэр юуб гэхэдэ, тэрэл үдэр, тэрэл сагтань Георгий хүбүүниинь ерэхэ байгаа. Зүгөөр поездонь һаатажа, Владимирайнь һуужа ябаһан экспресс уридлаа бшуу. Юрэдөөл, хоёр хүбүүдээ Ирина Фурсова хойно хойноһоонь угтан абаха золтой һэн. Нэгэл муу юумэниинь гэхэдэ, хоёр хүбүүдынь оройдоол хоёр хүлтэй болонхой. Владимирынь— зүүн, Георгинь баруун...

«Ажаһууха гээшэ удаан дахинаа түрэһэнтэй адли». «Сент-Экзюпериин эдэ үгэнүүд но гээ һаа, алдуу болохогүй аабза. Тэрэ дахинаа университедтэ һурахаяа оробо. Тиимэ томо бэетэй аад, модон хүлтэй доёгонон ябаһань хүнгэн бэшэ һэн. Шүдөө зуугаад лэ—фронт дээрэхидэл—дабшахаш. Энэл үедэ дураншье ерэжэ дүүраһан сэдьхэлэйнь удаан нойрыень дэгдэхээгээ юм. Тэрэнэй һамган болоһон студентка Софья саашадаа баяр жаргалынь, гомдол голхоролыень тэн адляар хубаалдалсадаг болоо ха юм.

Саг ябажал байгаа. Эрхим һайнаар университедээ түгэсхэһэн Фурсов 1953 ондо эрдэмэй кандидадай диссертаци хамгаалба. Харин 1965 ондо тэрэ биологиин эрдэмэй доктор болобо. Софья һамганииньшье гээгдээгүй, эрдэмтэн...

Мүнөө Владимир, Софья Фурсовтан эрдэмтэн-биологуудай үг унги табигшад болобо бшуу. Юуб гэхэдэ, тэдэнэй басаган Наталия, хүбүүн Олег—хоюулаа биологиин эрдэмэй кандидат гэһэн нэрэ зэргэнүүдтэй, Казахстанай эрдэм шэнжэлгын институдуудта хүдэлдэг юм.

Ашанарыньшье улаан бургааһандал ургажа байнхай. 12 наһатай Олег, үбгэн эсэгынгээ нэрэ абаһан долоотой Володя...

ДУРАСХААЛ

Улаан шуһаяа адхаһан Брестын газар дайда дахинаа ошоһон тухайгаа Фурсов намда хөөрэнэ. 1961 он һэн. Тиихэдэ манай орон домог туухэтэй хэрэмые баатарлигаар хамгаалһан сагһаа хойшо үнгэрһэн 20 жэлэй ойе тэмдэглээ һэм шуу. Тэрэ үедэ хуушан хэрэмэй үлэгдэл хананууд дотор дурасхаалай скульптурна комплекс бодхоогдонхой байгаа.

Теэд илагдашагүй гарнизондо хэтэ мүнхын Хүшөө болоо бшуу.

Фурсов һаяшаг нэгэ иимэ анхармаар ушар тухай газетэдэ уншаа юм. Нью-Йоркын үйлсэдэ ябаһан арбан залуу хүбүүдые тогтоогоод, Сталинград тухай дуулаа һэн гүт гэжэ социологууд асуугаа ха. Тиихэдэнь тэрэ арбанай юһэниинь Сталинград гэжэ шэхэ амандаа дуулаагүй байшоо. Харин нэгэниинь лэ Сталинград ородой

Эреэхэн платитай басагад мэтэ
Эшэмхэй хуһад угтанал баран...
Шарлажа эхилһэн набшаһадынь һэтэ
Шаранал намарай шаргал наран.
Тэдэнэй һүүдэр доогуур хорожо,
Тэнэн ябахада ямар һайхам.
Умдан агаар амтархан һорожо,
Ушарсантаяа сэнгэхэ— наһанай гайхал!
Оршон тойрон дүлии балай.
Ольбон унаха үды зандаал.
Эдир наһанай эрьегүй далай
Эдэ хоёрые уряалнал дандаа.
Урматай солбон урагшаа гэнхэлхэдээ.
Ута замаа урагшатай дабаг.
Мүнхэ энэ замбуулимнай хэтэдээ
Энхэ тайбанаар тэдэнние угтаг.
...Эреэхэн платитай басагад мэтэ
Эшэмхэйгээр шэбэнэлдэнэ эндэ хуһад...
Шарлажа эхилһэн набшаһадынь һэтэ
Шарана сентябриин алтан туяа.

Шүлэгүүдынь А. ЖАЛСАНОВАЙ.
Фотонь П. БУРМАКИНАЙ.

Ц. САМПИЛОВАЙ МУЗЕЙ...

Түнхэнэй районой ажалшад Ц. Сам... уран зурагай музейн нүүдэл выставкын... үнгэрэгшэ долоон хоногой туршада тан... зурагай музейн хүдэлмэрилэгшэ Сергей... дэ табигдаһан зурагууд тухай хүн зонд... рэхэһөө гадна, Буряад ороной уран зу... тухай һонирхолтой лекцинүүдые уншаа... гаа уран зурагай искусстватай танилсаһ... тус выставкэ эмхидхэгшэдтэ халуун бая... хүдөө нютагуудаар саг үргэлжэ айлшал...

Иимэ түхэлэй выставкэ һүүлэй хэдэн ... публикадамнай эмхидхэгдэнэ. Улаан-Үды... заводой коллектив, пионерскэ лагерьнү... үхибүүд байгша зун тус выставкэтэй тан...

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Мүрысөөндэ хабаадагшын үгэ». «Бидэ хэлэһэн үгэдөө хүрэхэбди». «Хуряалгын эхинһээ—үндэр бүтээсэтэйгээр»—Я. Николаевай репортаж. «Сошордомо дохёо». «Хайша хэрэгээр хандахада» —И. Зеленскиин корреспонденци.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Партийна ажабайдал- тоо...

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Юрэ бусын һонирхолтой юумэн». 10.25— «Спортлотогой» 36-дахи тираж. 10.35—«Таанадта, түрэлхид». 11.05 — Фильм-концерт. 11.50 — Уран зураашад тухай хөөрөөн. 12.30 — Баримтата фильм. 13.10 —Кнышейтэнэй гэр бүлын ансамбль дуулаха. 13.40 — Фильм-концерт (Маяковский ба хүгжэм). 14.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 15.00 — Арадай зохёол бүтээлнүүд тухай телепрограммануудай «һолонго» гэһэн уласхоорондын фестиваль (ЧССР). 15.25 «Залуушуулай адресууд». 16.10 — «По секрету всему свету»— үхибүүдтэ фильм. 1-дэхи ба 2-дохи сери). 18.20 — «Хүн. Газар. Дэлхэй. Юртэмсэ». 19.05— Мультфильм. 19.15 — Политическэ шэнжэлэгшэ Ю. А. Летуновой хөөрөөн. 19.45—«Ан амитадай аймагта». 20.45 — «Первая любовь» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Шог зугаагай үдэшэ. 24.00 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДО...

БУДАМШУУГАЙ ПОЧТОҺОО

НИИСЛЭЛ ХОТОМНАЙ БҮРИ ҺАЙХАН БОЛОГ ЛЭ!

Хүдөө нютагуудаар омог баяртай ябаһанаа, һая Улаан-Үдэ хотоёо бусажа ерээб. Түрэл республикымнай тогтоогдоһоор 60 жэлэй ойн баярта бэлэдхэлэй үеэр Улаан-Үдэмнай бүришье гоё һайхан болошоол. Манай суута барилгашад, хүдэлмэришэд, студентнэр болон эмхи зургаануудай алба хаагшад хамтынгаа хүсөөр богони болзор соо ниислэл хотынгоо шарайе хубилган һэргээжэ шадаа. Гэр байранууд шэрдэгдэшоод, наранай нармай туяада һайхан үнгөөр толорон наадана. Тарималһөөгүүд, сэсэрлигүүд ногоорон баглайрна. Хотымнай холо, ойрын айлшад ерэжэ гоёшооһой, хонон-үнжэн амарһай гэжэ һанахаар болонхой.

Иимэ үедэ амаралтын наһанай хүгшэд, үбгэд газаагуураа гаранхай, сэсэрлиг тарималнууд соогуур игаажа, баяртай зугаа дэлгэжэ һууна, балшар багашуул сэнгэн наадана. Ойн баярай үеэр барилгашаднай хэдэн олон гэрнүүдые шанартайгаар бүтээжэ ашаглалгада тушаагаа, олон зуугаад улад зоноо баясуулаа. Шэнэ байрануудаа улам шэмэглэжэ, шэрдэжэ, угаажа, сэсэг набша тарижа байдаг гэрэй эзэн эхэнэрнүүдые барилгашад харахадаа, сэдьхэлээ ханажа, улам һайнаар барилгаяа хэхэ хүсэлдэ абтадаг ёһотой даа.

Теэд хүнэй сэдьхэл яһала доһолгоожо, урма хухалдаг үзэгдэлнүүдэй ушардаг байхань гэмшэлтэйл. Хотымнай үйлсэнүүдээр урдаһан уһан мэтэ олон тоото автомашинанууд хүлгэн субана. Эдэ бүгэдэ манай баян һуудал байдалай гэршэ гээшэ ааб даа. Теэд олон жолоодогшодой дунда хубиингаа хэрэг хамагһаа үлүүдэ тоолоод, усал, шарха хойноо хамаагүй үлөөжэ ябадаг хүйхэршүүл бии. Тэдэнэр тарималнуудые, хаалта хорёо, харгын хүбөө гэхэ мэтые дайруулан гэмтээнэ. Тиимэшүүлые барижа хэһээхэ, яла түлүүлхэ, эбдэһэн эбэрүүлһыень холбуулха, заһуулха байгаа.

Шэнэ һайхан гэрнүүдтэ зөөдэл боложо хэды олон бүлэдэ баяр болоно гээшэб? Гүрэнэйнгөө барюулаад, улад зомнай улам һайнаар хүдэлжэ, үрэ бэеэ, ашанар, зээнэрээ һайханаар хүмүүжүүлжэ һууг даа гэжэ үгэһэн байра байдалые гамнахагүй, хажуудахи хүршэнэртөөшье амар заяа үзүүлхэгүй, хуули бусаар азшалжа байдаг заримашуул дайралданал.

Жэшээ болгон нэгэ иимэ баримта эндэ дурдалтай. Проспект строителей гэжэ үйлсын табан дабхар душэдэхи гэр дурсагдагша үйлсын нюур болгон баригдаад, үнгэрһэн хабарай эхин һарада толлогдоо бэлэй. Тэрээндэ орожо ан бүн түбхинэһэн хүгшэн, залуугүй олон бүлэ горсоведтээ баяраа хүргэн, улам һайнаар ажаллаха, газаа досоогоо ариг сэбэрые сахиха тухай үнэн зүрхэнһөө хөөрэлдөө һэн. Тэрэнь дурсагдагша гэрэй 65-дахи байрые эзэлһэн үбгэндэ хабаагүй байшоо. Түрүүшээр һая ороһон багтаа үбгэжөөлэй шууяха, дуулахада, хүршэнэрынь хүлисэжэ: «Үбгэжөөлкай байраа угааһаар ха, болино ааб даа».—гэлсэдэг юм һэн. Теэд болёогүй. «Орёо морин эжэлээ олохо» гэдэгтэл, өөртөө адли архиншалые суглуулаад, хахир муухайгаар хашхаржа, уйгарлажа хүршэнэрөө хашараагаа. Тэрэ хэтэрхэдээ өөрөөшье. эжэлнүүдыньшье коридоо соогуур архиин халуунда «нэрбүүлээд» алдаланхай хэбтэдэг болобо. Тэндэхи сонхын шэл бисалба. Тиигэһээр байтараа хоёрдохиёо түймэр табиба. Дотоодын хэрэгүүдэй этигэмжэтэн абаашажа хэһээгээшье ха. Тэрэ хүйхэр ажабайдалдаа ямаршье габьяа гаргаагүй, дайнай фронтдошье ябаагүй хүн байба. Тиимэ хүн эрхим һайн шэнэ байра эзэлхэ эрхэтэй гээшэ гү?

Тиихэдэ мүн лэ энэ гэрэй 21-дэхи байрада тэрэ үбгэнэй «үрөөһэн бөөрэ» болохо эхэнэр ороод, баһал хүршэнэрөө хүл мүр алдуулаа. Тэрэ эхэнэр гэр соогоо гал алдажа, түймэр табяад, унтари хэбтэриеэ шатаажа байһыень мүн лэ милициин түлөөлэгшэ ерэжэ абараа юм.

Хотын үйлсэнүүдээр ябахада, хаанашье сэдьхэл сэнгүүлмэ сэбэр даа. Автобус, трамвайн буудал дээгүүр хүлеэлгын һууринууд һарабшатайгаар баригдаа. Унтарһан тамхинайнгаа узуурые дайралдаһан газартаа хаядаг ушар хоморжоо.

Гэбэшье, зарим һууринууд дээгүүр, трамвай, автобусуудай хачада гү, али һуудалнууд дээгүүр бирагүйхэн гараар бэшэгдэһэн бирагүйхэн үгэнүүд, зурагууд дайралдадаг. Энэ мэтын зүйлнүүдые улад зон харахадаа, муу амитанда нюураа маажуулһан шэнги мэдэрэлдэ абтадаг.

Тиихэдэ һургуулида ороогүй багашуулай наадаха гэһэн талмайнуудай түхеэрэлгэнүүдые һурагшад аханарайнь эбдэхэ ушар байдаг.

Эдэ бүгэдые хүн бүхэмнай, олониитэ бүгэдөөрэнь шууд сеража, гэмтэй зэмэтэйшүүлые элирүүлжэ байха зэргэтэйл.

Ц. НОМТОЕВ,
уран зохёолшо, Социалис Ажалай Герой.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86 советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Гос... ственного комитета Бурятской АССР ... делам издательств, полиграфии и ... ной торговли г. Улан-Удэ, ул. Лен... Н-03591. Заказ № 203. Индекс 0...